

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Серія «Науковці університету»

*Нінель Степанівна
Литвиненко*

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ
ПОКАЖЧИК**

Полтава
2015

УДК 016:929[373.3]

ББК 91.9 : 37

Л 64

Упорядники:

Карапузова Наталія Дмитрівна, декан психолого-педагогічного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка, професор кафедри природничих та математичних дисциплін, кандидат педагогічних наук;

Кононенко Лілія Володимирівна, доцент кафедри соціальної і корекційної педагогіки ПНПУ імені В.Г. Короленка, кандидат педагогічних наук;

Манжелій Наталія Михайлівна, доцент кафедри початкової і дошкільної освіти ПНПУ імені В.Г. Короленка, кандидат педагогічних наук.

Рецензенти:

Хомич Лідія Олексіївна, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Руденко Олександр Пантелеймонович, завідувач кафедри загальної фізики і математики ПНПУ імені В.Г. Короленка, доктор педагогічних наук, професор

*Друкується за ухвалою вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
(протокол № 12 від 29 квітня 2015 р.)*

Нінель Степанівна Литвиненко : біобібліографічний
Л 64 покажчик / упоряд. Н. Д. Карапузова, Л. В. Кононенко,
Н. М. Манжелій. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015.
– 112 с.

Біобібліографічний покажчик, присвячений Н. С. Литвиненко, містить нарис її життя і науково-педагогічної діяльності, спогади колег, студентів, хронологічний покажчик друкованих праць, які демонструють розвиток науково-методичних ідей Нінель Степанівни.

Книгу адресовано науково-педагогічним працівникам, студентам, усім, хто цікавиться проблемами національної педагогічної науки, хто знав Нінель Степанівну і береже пам'ять про неї.

УДК 016:929[373.3]
ББК 91.9 : 37

© ПНПУ В. Г. Короленка, 2015

© Видавництво ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015

А. Митвищенко

*Нінель Степанівні Литвиненко
присвячується*

СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ ДЕКАНУ

*Пішла від нас у небуття
Розумна і красива жінка.
На жаль, немає вороття
З тієї вічної домівки.
Та нам залишила вона
Свій світлий образ, добру славу.
Родині – наші співчуття,
А їй – велику нашу шану.
Ніщо вже в неї не болить,
І серця вже ніщо не крає.
Хай буде пухом їй земля,
Нехай вона відпочиває.*

10.09.2014 р.

Любов Марківна Тріщ

Від упорядників

Минув рік відтоді, коли пішла у небуття жінка, ім'я та професійний доробок якої назавжди записано на скрижалі історії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Їй, Нінелі Степанівні Литвиненко, талановитому педагогові, психологу, високопрофесійному менеджеру освіти, присвячено цей біобібліографічний посібник. Завдяки таланту бути організованою й організовувати інших, бути неординарною в усіх своїх проявах і відкривати талановиту природу в кожному, хто був з нею поруч, Нінелі Степанівна зуміла створити дружний, дієздатний, творчий, готовий до будь-яких випробувань педагогічний колектив.

З 1977 р. по 1997 р. Н. С. Литвиненко очолювала найбільш чисельний, потужний і багатoproфільний факультет ПДПІ ім. В. Г. Короленка – факультет підготовки вчителів початкових класів (згодом – психолого-педагогічний). Щедро віддаючи свої знання, душевні сили, любов, Нінелі Степанівна створювала необхідні умови для покращення якості підготовки спеціалістів, для підвищення наукової кваліфікації викладачів. То був період формування і зміцнення факультету: зародження цікавих традицій; активної участі майже в усіх сферах наукового, культурного, громадського, спортивного, політичного життя; вдосконалення педагогічної і професійної майстерності, налагодження міцних творчих зв'язків із загальноосвітніми закладами міста, району й області, педагогічними училищами та інститутами; постійного збільшення кількості студентів, які навчалися на денному та заочному відділеннях. Стабільно високі конкурси абітурієнтів свідчили про престиж обраної спеціальності.

У цій людині гармонійно поєднувалися життєва сила, мудрість, велика любов до професії, доброта і чуйність. Багатьом сотням своїх випускників передала вона самовіддане, творче

ставлення до педагогічної праці, навчила сприймати педагогічні будні як високу радість життя.

Бібліобіографічний показчик складається з таких розділів: “Слово про педагога, ученого, керівника Н. С. Литвиненко”, “Життєвий поступ Нінель Степанівни Литвиненко (4.11.1932 – 6.09.2014 рр.)”, “Постать Н. С. Литвиненко у світлинах”, “Пам’яті Учителя”, “Показчик друкованих праць Н. С. Литвиненко”.

Відкриває показчик розділ “Слово про педагога, ученого, керівника Н. С. Литвиненко”, який включає статті ректора Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Степаненка М.І. і декана психолого-педагогічного факультету Карапузової Н.Д., що розкривають і висвітлюють багатогранну постать Нінель Степанівни.

Розділ “Життєвий поступ Нінель Степанівни Литвиненко (4.11.1932 – 6.09.2014 рр.)” ознайомлює читача з біографією педагога та основними етапами її життя і професійного становлення.

У розділі “Постать Н. С. Литвиненко у світлинах” зафіксовано найбільш пам’ятні моменти життя і професійної діяльності Нінель Степанівни Литвиненко.

“Пам’яті Учителя” – розділ, у якому представлені спогади тих, хто був поруч із Нінель Степанівною в період організації і становлення факультету підготовки вчителів початкових класів.

Розділ “Показчик друкованих праць Н. С. Литвиненко” містить бібліографічні описи праць науковця (вони подані в хронологічному порядку), що дає можливість розкрити перед читачами динаміку формування її науково-методичних інтересів і краще зрозуміти новаторський на той час й актуальний нині зміст її педагогічних ідей.

Показчик може бути використаний фахівцями в галузі педагогіки для науково-дослідної, науково-методичної, науково-педагогічної та науково-виховної діяльності.

**СЛОВО
ПРО ПЕДАГОГА,
УЧЕНОГО, КЕРІВНИКА**

Н. С. Литвиненко

ДЕКАН “ФАКУЛЬТЕТУ ДОБРОТИ”

Нюдське життя швидкоплинне... Життя під цим небом, сонцем, зорями... Світло з'являється на початку, світло, сподіваюсь, і при кінці. Та вічною залишається пам'ять. Вічна пам'ять, доки живуть учні, доки зберігається творіння розуму й рук твоїх, доки інші користуються плодами твоєї праці...

Нінель Степанівна Литвиненко – мати психолого-педагогічного факультету нашого вишу. Саме в її “солодких муках” народився цей факультет, сформувався й набув своїх обрисів. Нінель Степанівна належить до когорти тих достойників, які виплекали славу Полтавського педагогічного інституту й передали її нащадкам для примноження.

Психолого-педагогічний – специфічний факультет: поєднання мистецької та фундаментальної освіти – це запорука якісної підготовки майбутніх учителів початкових класів, вихователів дітей дошкільного віку, психологів, соціальних педагогів, учителів музики, образотворчого мистецтва, хореографії. З легкої руки письменника, колишнього викладача, доцента кафедри філологічних дисциплін А. М. Дяченка, а точніше з-під його пера, вийшла назва психолого-педагогічного – “факультет доброти”. Таку приємну психологічну атмосферу серед студентів і викладачів створила на факультеті Нінель Степанівна – “декан доброти”. Як відомо, психологічний клімат у колективі значною мірою залежить від особистості керівника. Вона зуміла поєднати в собі важливі якості: вимогливість і водночас тактовність та справедливість. Вона, як мати-чайка, уміла захищати своїх студентів, уміла розгледіти їх творчий потенціал. Була натхненником і організатором перших “творчих” спеціальностей на факультеті. Велику увагу приділяла виховній роботі, студентському самоврядуванню. Психолого-педагогічний завжди славився самодіяльністю, презентував наш університет в Україні, а згодом й у світі: народний хор “Калина”,

танцювальні колективи “Весна”, “Грація” та інші. Мудрий керівник і тонкий психолог, Нінель Степанівна вміла помічала таланти й заохочувати до праці. Довкруг неї завжди горнувся колектив, а від неї виходила сила-силенна ідей, започатковані виховні заходи, які стали традиційними, без них не можливо уявити життя психолого-педагогічного й сьогодні.

Розпочавши в 1962 році педагогічну діяльність у Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка на посаді асистента кафедри педагогіки, 37 років свого життя віддала вона храмові “палаючої думки”. Внесок Нінель Степанівни Литвиненко в українську науку та освіту вагомий. Засвідчують це заслужені нагороди: медаль А. С. Макаренка, медаль Н. К. Крупської, звання відмінник освіти України, почесна грамота Міністерства освіти України.

Проте справжній учитель пишається не власними блискучими та високими досягненнями, а тими учнями, яких виховав. Про людину найкраще говорить не вона сама, а її справи. Велике значення має й те, що думають про людину інші, як ставляться до неї, чи поважають її. Віримо, що Нінель Степанівна пішла легкою небесною дорогою у вічність, залишиться вона у вічній пам’яті, у своїх справах, учнях, у літописі нашого вишу.

Микола Іванович Степаненко,

ректор

*Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка;*

*доктор філологічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України*

НІНЕЛЬ СТЕПАНІВНА ЛИТВИНЕНКО ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПЕРСОНАЛІЯ

*Вічність – це безліч коротких хвилин,
Кожна з яких і важлива, й безцінна.
Як не буває дощу без краплин,
Так поза часом немає людини.
Вічність безглуздо ділити на дні,
В неї немає початку і краю.
Скільки бринить звук на срібній струні?
Де той скрипаль, що мелодію грає?
Вічність умовностей не визнає,
Смерть і народження їй нецікаві.
Сонце за ніччю одвічно встає...*

Марія Бойко

Погожий вересневий день. На цвинтарі панує зворушлива молитовна атмосфера траурної літургії. Пішла з життя Нінель Степанівна Литвиненко... Рідні, друзі, колеги, студенти, учні, знайомі в ці прощальні хвилини – поруч із нею. Думки кожного гірко наповнюються незабутніми яскравими спогадами, схожими на пурпурове осіннє листя, що повідує про швидкоплинність життя, відчай і журу. Важко стримувати сльози, не хочеться сприймати цю велику втрату. Перед очима – образ мудрої, вишуканої, простої з відкритим і щирим серцем жінки і, водночас, такої сильної, з багатогранним талантом особистості, яка не просто існувала в цьому світі, а вела повсякденне активне життя на освітянській ниві.

Для кожного, хто мав можливість бути поруч із нею, вона стала порадником, наставником, другом, матір'ю, зразком працездатності. Завжди вражала і захоплювала її привітність, дипломатичність, доброта, щирість, уважність, вимогливість, поміркованість й самовідданість професії. Це людина, яка своїм прикладом вчила

життєвій мудрості, спонукала колег до самовдосконалення. Ми йшли до неї за порадою, за допомогою, вона завжди була чуйною і не байдужою до чужих проблем.

Уражає далекоглядність і мудрість колишнього ректора Полтавського педагогічного інституту І. А. Зязюна, який доручив розбудову факультету підготовки вчителів початкових класів Нінель Степанівні Литвиненко. Пізніше, у 2000 році, він у своїй авторській праці “Педагогіка добра” писав, що “Навіть я, ..., дивувався її фізичній силі, витривалості, винахідливості і мудрості, її незбагненній сердечності у ставленні до студентів, її материнській здатності любити їх і захищати”.

Двадцять кропітких років славної історії психолого-педагогічного факультету, з початку його заснування, пройшли під керівництвом Н. С. Литвиненко. На посаді декана вона проявила себе справжнім керівником-стратегом, дбайливим розбудовником, організатором-господарником. Університетський літопис свідчить, що процес становлення факультету був далеко не простий і подолати його можна було за умови вираженого наукового підходу до організації навчально-виховного процесу на факультеті. Усвідомлюючи велику відповідальність, доклавши значних зусиль вона сформувала досвідчений колектив викладачів-одномудців, об'єднаних метою навчити і виховати, максимально розвинути здібності й талант кожного студента, серцем і душею відчувати професійний хист студента – майбутнього вчителя початкових класів.

Як декан, Нінель Степанівна піклувалася про забезпечення наукового й творчого потенціалу факультету. Так, більшість професорсько-викладацького складу є випускниками факультету підготовки вчителів початкових класів.

Нінель Степанівна була чудовим оратором, вміла загострити увагу на важливості та актуальності проблеми, її слово було рушійною силою, що викликало інтерес у студентів не лише у навчально-пізнавальній діяльності, а й при різних виховних зустрічах та студентських зборах. Під час відкритих лекцій вона презентувала багато нестандартних дієвих методів, орієнтованих на зацікавлення студентів.

На екзаменах Нінель Степанівна була вимогливою, але й не жалкувала високих оцінок тим, хто їх заслуговував. Завдяки її ерудиції, досвіду і педагогічній майстерності студенти отримували

невичерпні знання, що допомогли реалізуватися у професійній діяльності. Вона виховала не одну плеяду студентів – майбутніх учителів початкових класів, вихователів дитячих садків, керівників мистецьких колективів, творчих та креативних особистостей.

Завдячуємо Нінель Степанівні створеній на факультеті атмосфері творчості та толерантності, поважного ставлення викладачів до студентів. Із початку створення факультету здійснювалося активне становлення художніх колективів, започатковувалися традиційні мистецькі заходи.

Нінель Степанівна вправно вирішувала господарські проблеми, адже на час становлення факультету бракувало приміщень, матеріально-технічних засобів навчання, була недостатня кількість навчально-методичної літератури тощо.

Нінель Степанівну Литвиненко без сумніву можна вважати педагогічною персоналією, її життєпис – це більше, ніж наукова, освітня чи творча біографія, це персоніфікований процес утворення цінностей, у рамках освітньо-виховувального середовища психолого-педагогічного факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка. Сила її впливу, як педагога і керівника, полягає, насамперед, в тому глибокому й незабутньому враженні, яке складає її особистість.

Сьогоднішні студенти дізнаються про неї з розповідей випускників минулих років, нинішніх викладачів, із праць самої Нінель Степанівни та публікацій про неї, адже для великої кількості колишніх студентів факультет підготовки вчителів початкових класів неувяний без цієї постаті вченого, керівника і педагога.

Світла пам'ять про Нінель Степанівну назавжди залишиться в наших серцях, адже вона була талановитою людиною, справжнім професіоналом, майстром педагогічної освіти, турботливим керівником-розбудовником факультету.

Наталія Дмитрівна Карапузова,
декан психолого-педагогічного факультету
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка; кандидат педагогічних наук,
професор, заслужений працівник освіти України

**ЖИТТЄВИЙ
ПОСТУП**

*Нінель Степанівни
Литвиненко*

(4.11.1932 – 6.09.2014 рр.)

Життя Нінель Степанівни Литвиненко – вченого, педагога, кандидата педагогічних наук, доцента, першого декана психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка зіткане з самовідданої праці, великої любові й невичерпної доброти.

Нінель Степанівна Литвиненко (Діброва) народилася 4 листопада 1932 року в селищі Глинськ Роменського району на Сумщині в освітянській родині. Її мати, Діброва Марія Степанівна, викладала математику в середній школі, батько, Діброва Степан Омелянович, працював завідувачем відділу народної освіти. Дід Нінель Степанівни по матері, Дрозд Степан Антонович, був директором Рашівської початкової школи на дореволюційній Полтавщині. Він за власний кошт винаймав хату, де безкоштовно готував до вступу у Полтавську гімназію дітей із бідних родин. Степан Антонович щороку сам привозив своїх учнів на іспити до Полтави, і в гімназії говорили, що ті, кого готував Дрозд, обов'язково стануть гімназистами. Заслуги Степана Антоновича на ниві народної освіти були відзначені царською грамотою. Учителями були й дві рідні тітки Нінель Степанівни. А її рідний брат, Діброва Валерій Степанович, доктор сільськогосподарських наук, був деканом агрономічного факультету Донського сільськогосподарського інституту в місті Ростові-на-Дону.

Шкільні роки Нінель Діброви припали на часи війни й окупації. Батько пішов на фронт і вже не повернувся: 1944 року загинув у Білорусії. Сім'я не встигла евакуюватися. Нінель розпочала навчання у першому класі Глинської середньої школи у 1940 р., а з 1947 по 1950 рік навчалася у середній школі № 54 м. Лозова Харківської області, де проживала у своїх родичів.

У 1950 році Нінель Діброва вступила на історико-філологічний факультет Сумського педагогічного інституту, який закінчила у 1954 році, отримавши кваліфікацію вчителя історії VIII-X класів

середньої школи. Працювала вчителем початкових класів, психології та історії середньої школи № 54 селища Лозова на Харківщині.

У 1955 році Нінель Степанівна взяла шлюб з Миколою Андрійовичем Литвиненком, лікарем за фахом, і переїхала у селище Сенча Полтавської області на місце роботи чоловіка. У 1956 році народилася донька Світлана, а в 1965 – син Ігор.

З 1956 по 1962 рік Нінель Степанівна працювала вчителем історії і психології у Сенчанській середній школі. У 1962 році чоловік був переведений на посаду завідувача відділу інфекційних хвороб Полтавської санітарно-епідеміологічної станції. Сім'я переїхала до Полтави.

З 1 вересня 1962 р. Нінель Степанівна Литвиненко почала працювати у Полтавському державному педагогічному інституті ім. В. Г. Короленка на посаді асистента кафедри педагогіки. Викладала педагогіку, психологію, керувала педагогічною практикою, виконувала громадську роботу: була проректором вечірнього педагогічного університету батьківського активу шкіл Полтави при педінституті, одним з організаторів шефства педінституту над школою-інтернатом № 1 м. Полтави, керувала роботою студентського наукового педагогічного гуртка, працювала лектором товариства “Знання”. Її лекції про виховання дітей у сім'ї викликали неабиякий інтерес у батьків і вчителів.

Робота у вищому навчальному закладі потребувала наукового ступеня, і Нінель Степанівна активно займається науковою роботою. Працює над дисертаційним дослідженням під керівництвом професора А. І. Зільберштейна, складає кандидатські іспити, заочно навчається в аспірантурі кафедри педагогіки Харківського педагогічного інституту.

28 квітня 1972 року Нінель Степанівна Литвиненко захистила кандидатську дисертацію на тему “Розвиток пізнавальної активності учнів в умовах проблемно-пошукової діяльності” у Казанському державному педагогічному інституті і здобула вчений ступінь кандидата педагогічних наук. 12.11.1973 року переведена на посаду старшого викладача педагогіки і психології.

20.06.1975 року Литвиненко Н. С. обрана за конкурсом на посаду доцента кафедри педагогіки і психології, а 22.06.1977 року рішенням Вищої атестаційної комісії при Раді Міністрів СРСР

Литвиненко Нінель Степанівні присвоєне вчене звання доцента кафедри педагогіки і психології.

Цей час для Полтавського педагогічного інституту став часом розбудови й інновацій. У кінці 1970-х рр. було розпочато розробку експериментальної програми “Учитель” (школа-педвуз-школа). Її ініціатором і керівником став тодішній ректор Іван Андрійович Зязюн. Реформування освітньої галузі, вимоги суспільства до підвищення професійного рівня вчителів початкових класів, інноваційна діяльність ученої ради й ректора інституту І. А. Зязюна стали основними передумовами створення у Полтавському державному педагогічному інституті ім. В. Г. Короленка факультету підготовки вчителів початкових класів. [Психолого-педагогічний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історична, організаційно-педагогічна і науково-методична ретроспектива : монографія / авт. колектив: В. І. Березан, Т. О. Благова, Н. В. Гібалова та ін. ; за ред. Н. Д. Карапузової. – Полтава : Дивосвіт, 2014. – 452 с. – С. 17]. У 1977 році був заснований деканат майбутнього факультету, керівником якого ректор призначив Нінель Степанівну Литвиненко. У книзі “Педагогіка добра: ідеали і реалії” Іван Андрійович Зязюн так згадує про це призначення: “Постало питання про декана факультету початкових класів. Факультет особливий не лише жіночим складом, а специфічним психологічним статусом учителя, який присвячує своє життя роботі з дітьми молодшого шкільного віку. Як поєднати в особі декана організаційні, наукові, специфічні дидактичні якості. Мою увагу на кафедрі педагогіки привернула красива, лагідна і до незвичайності “тиха” жінка, лекціями якої були захоплені студенти, вважаючи її зразком справедливості, тактовності і водночас вимогливості. Тихоні, як правило, приховують потужний енергетичний потенціал...” Нінель Степанівна навідріз відмовилась, однак ректор був рішучим. Дійшло до сліз, коли Іван Андрійович вручив їй копію наказу про призначення деканом.

“То було найкраще за всі мої ректорські роки роботи призначення людини, раніше мною не знаної, на відповідальну вузівську посаду, – пише І. А. Зязюн. – Понад 20 років відбувала Нінель Степанівна Литвиненко пекельну деканову працю. Вона будувалася на любові й повазі декана до студентів і студентів до

декана. Навіть я, не кажучи вже про колеґ, дивувався її фізичній силі і витривалості, винахідливості і мудрості, її незбагненній сердечності у ставленні до студентів, її материнським здатностям любити їх і захищати” [Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посібник. – К. : МАУП, 2000. – 312 с. – С. 112-113].

З цього часу життя Нінель Степанівни нерозривно пов’язане з факультетом початкового навчання. 22.09.1978 року доц. Литвиненко Н. С. обрана за конкурсом на посаду завідувача кафедри педагогіки і методики початкового навчання – першої кафедри на факультеті.

У непростих умовах створювався факультет: не було навчальних планів та програм, не вистачало кваліфікованих педагогічних кадрів, факультет не мав власних приміщень. У літку 1977 року було здійснено перший набір студентів факультету підготовки вчителів початкових класів. Конкурс складав майже 3 особи на місце, отже, відкриття факультету було своєчасним. На стаціонарній формі у 1977-1978 н.р. навчалося 60 студентів – 2 академічні групи. До викладання на новоствореному факультеті залучалися викладачі кафедри педагогіки та психології, української мови, російської мови, фізичного виховання та інших кафедр педінституту. Пізніше з цих викладачів, досвідчених учителів та співробітників інституту Нінель Степанівна сформувала колектив професіоналів-однодумців, який стояв біля витоків психолого-педагогічного факультету. Відкриття нових спеціальностей, створення нових кафедр, зміцнення матеріально-технічної бази та ще безліч проблем розв’язував очолюваний деканом Литвиненко Н. С. колектив.

Чимало зусиль доклала Нінель Степанівна до формування викладацького складу кафедр. Вдумливий психолог, вона брала до уваги не лише професійні, а й особистісні якості викладачів. Завдяки деканові на факультеті панувала особлива атмосфера поваги до кожного, небайдужості, колективізму. “Факультетом доброти” назвав психолого-педагогічний полтавський письменник, журналіст, доцент кафедри філологічних дисциплін А. М. Дяченко у статті в газеті “Зоря Полтавщини”.

Доцент кафедри філологічних дисциплін Олександра Володимирівна Халчанська згадує: “Факультет доброти” – так сприймався педагогічний факультет саме завдяки приємній

психологічній атмосфері. І уособленням цього колективу була Литвиненко Нінель Степанівна. Справжній психолог, і, хочеться наголосити, практичний психолог, яка володіла не тільки теоретичними знаннями цієї науки, викладала цю науку на високому рівні (викладачі часто були присутніми на її заняттях), а й практично впроваджувала цю науку в життя. Хотілося працювати на такому факультеті, тому в 1986 році я перейшла сюди з філологічного факультету. Родинні стосунки у колективі – ось що було важливим, хоч, звичайно, не забували й про вимогливість до студентів і викладачів. Нінель Степанівна уміла працювати по-новому, по-сучасному, враховуючи вимоги часу. Це і проведення на факультеті ярмарків, створення агробіостанції, на якій вирощувалися квіти, силами студентів і викладачів зароблялись невеликі, проте перші кооперативні кошти. І перші міжнародні зв'язки, прийом викладачів і студентів з Болгарії. Постійно щось нове, потрібне для факультету. Натхненником завжди була Нінель Степанівна, декан, улюблений завідувач кафедри, справжній керівник, творча, добра людина”.

У 1988 році Н. С. Литвиненко була звільнена з посади завідувача кафедри педагогіки і методики початкового навчання, що дало змогу ще більше зусиль спрямувати на розбудову факультету.

Іван Андрійович Зязюн пише: “А що вже до всіляких несподіваних проєктів, кожен з яких виконувався силами факультету, Нінель Степанівні не було рівних” [Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посібник / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с. – С. 113]. Одним з таких проєктів стали теплиці. У 80-90-і роки у складних економічних умовах з ініціативи Нінель Степанівни на території агробіостанції інституту були закладені з теплиці, де вирощували овочі та троянди. Теплиці стали базою для сільськогосподарської і польової практики студентів, а кошти, отримані від реалізації продукції, використовувалися для покращення матеріально-технічної бази факультету. “Таких красивих троянд не було ще тоді у Полтаві”, – згадує Марія Василівна Литвишко, заступник директора СШ № 5 м. Полтави, яка у 1990 році була головою Державної кваліфікаційної комісії на психолого-педагогічному факультеті. Повертаючись після екзамєну з розкішним букетом, Марія Василівна ловила на собі захоплені погляди перехожих та відповідала на питання, де вирощують таку

красу. І. А. Зязюн згадує, як декан факультету початкових класів “взимку на полтавських базарах влаштувала “трояндову трагедію” для квіткових спекулянтів, коли троянди, вирощені студентами, значно збивали ціну [Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посібник / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с. – С. 17].

У 80-ті роки факультетом започатковані виховні заходи, які потім стали традиційними: “Театр казок”, конкурси художньої самодіяльності першокурсників, ярмарки. Їх відрізняла самобутність і професійна спрямованість. Так писали про традиційні педфаківські ярмарки їх безпосередні організатори викладачі кафедри музики Вікторія Степанівна Ірклієнко та Вікторія Василівна Підгорна: “...Ярмарки захоплюють своєю жвавістю, швидкою зміною різноманітних розваг, розмаїттям дійових осіб. Не встиг закінчитися короткий концерт художньої самодіяльності, а вже починаються ігри, конкурси, розваги, цікаві вікторини, спортивні змагання. Активними учасниками ярмарків були гоголівські герої, казкові персонажі. Беручи участь у підготовці та проведенні такого виховного заходу, майбутні вчителі мають змогу виявити свої обдарування, творчі задуми в різноманітних видах діяльності, відпрацювати моделі взаємин з людьми різних вікових категорій та соціальних прошарків. Напрацьовані знання та практичні навички стануть у пригоді в майбутній самостійній роботі” [Ірклієнко В. С. Проведемо у школі ярмарок / В. С. Ірклієнко, В. С. Підгорна // Початкова школа. – 2000. – № 3. – С. 54-57].

Факультет славився своєю самодіяльністю: хор “Калина”, танцювальні колективи “Весна” та “Грація”, ВІА “Вікторія”, ансамбль баяністів. Нінель Степанівна помічала талановитих студентів, підтримувала їх. Професор кафедри музики, доктор педагогічних наук, заслужена артистка України Наталія Вікторівна Сулаєва згадує, як вони, тоді першокурсники, співали у гуртожитку до пізнього вечора. А на ранок їх викликали до декана. Студенти очікували на покарання, а декан запропонувала їм виступити на сцені.

Велику увагу приділяла Нінель Степанівна студентському самоврядуванню. Вона вміла розгледіти у студентах здібності організатора, керівника і таких рекомендувала на посаду сту-

дентського декана. Колишні студенти факультету початкових класів обіймали й обіймають керівні посади в закладах освіти: Наталія Манжелій впродовж десяти років була завідувачем кафедри дошкільної педагогіки і педагогіки початкового навчання, Вікторія Ірклієнко – заступник декана психолого-педагогічного факультету, Олена Климко – заступник директора Полтавської спеціальної школи I-III ступенів для дітей зі зниженим зором № 40.

Робота факультету та заслуги декана були відзначені державними нагородами. У 1982 році Нінель Степанівна нагороджена медаллю А. С. Макаренка, у 1983 році відзначена Постановою Головного комітету Виставки досягнень народного господарства СРСР про нагородження учасників ВДНГ СРСР як учасник виставки “Підготовки педагогічних кадрів і формування професійної майстерності молодого вчителя”, нагороджена медаллю Н. К. Крупської, знаком “Відмінник вищої школи”, знаком “За відмінні успіхи в роботі”.

Чимала особиста заслуга декана в освоєнні факультетом додаткових творчих спеціальностей: з 1981 року з 120 студентів, зарахованих на 1 курс, 30 стали отримувати підготовку за напрямками “Педагогіка і методика початкового навчання. Музика”, а 30 – “Педагогіка і методика початкового навчання. Образотворче мистецтво”. У 1990 році набір на стаціонар здійснювався за такими спеціальностями: “Педагогіка і методика початкового навчання” (68 осіб), “Педагогіка і психологія дошкільного виховання” (33 особи), “Педагогіка і методика початкового навчання з додатковою спеціальністю “Музика” (31 особа), “Педагогіка і методика початкового навчання з додатковою спеціальністю “Образотворче мистецтво” (31 особа). Уперше на заочне відділення було здійснено набір за двома спеціальностями: “Педагогіка і методика початкового навчання” (140 осіб) та “Педагогіка і психологія дошкільного виховання” (30 осіб). У 1991 р. відкриваються спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання з додатковою спеціальністю “Практичний психолог” та “Педагогіка і методика початкового навчання з додатковою спеціальністю “Хореографія”, а в 1992 р. – “Дошкільна педагогіка і психологія та іноземна мова” [Психолого-педагогічний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка:

історична, організаційно-педагогічна і науково-методична ретроспектива : монографія / авт. колектив: В. І. Березан, Т. О. Благова, Н. В. Гібалова та ін. ; за ред. Н. Д. Карапузової. – Полтава : Дивосвіт, 2014. – 452 с. – С. 39-40].

Факультет, що розпочинався з 60 студентів першого набору і однієї кафедри, зріс і чисельно, і якісно. У 1996–1997 н. рр. він склався з 6 кафедр, а набір студентів на 1 курс становив на стаціонарній формі навчання 835 осіб, на заочній – 464 особи. Кількість викладачів збільшилася на 110 осіб [Психолого-педагогічний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історична, організаційно-педагогічна і науково-методична ретроспектива : монографія / авт. колектив: В. І. Березан, Т. О. Благова, Н. В. Гібалова та ін. ; за ред. Н. Д. Карапузової. – Полтава : Дивосвіт, 2014. – 452 с. – С. 42]. Та незмінною залишалися увага і турбота декана, яку відчував кожен студент, викладач, співробітник психолого-педагогічного.

1 грудня 1997 року Н. С. Литвиненко звільняється з посади декана психолого-педагогічного факультету, але, продовжує працювати доцентом кафедри педагогіки і методики початкового навчання. Як і раніше, студенти захоплюються її лекціями, молоді викладачі звертаються за порадою, а вона, як і завжди, щедро ділиться знаннями, досвідом, життєвою мудрістю.

Плідна праця Нінель Степанівни на освітянській ниві отримала заслужене визнання. Так, у 1979 році її ім'я було занесено на дошку пошани інституту, у 1982 році вона була нагороджена медаллю А. С. Макаренка, у 1985 році – медаллю ім. Н. К. Крупської, у 1987 році ім'я першого декану факультету підготовки вчителів початкових класів занесено в книгу Трудової слави інституту, того ж року Н. С. Литвиненко присвоєно звання відмінника освіти СРСР, у 1994 році Нінель Степанівна була нагороджена почесною грамотою Міністерства освіти України.

Вийшовши на заслужений відпочинок у 1999 році, Нінель Степанівна не забуває про факультет. Вона спілкується з колишніми колегами, студентами, допомагає, підтримує. І факультет не забуває свого першого декана: її запрошують на зустрічі випускників, вітають зі святами, днями народження.

Свій останній ювілей – 80 років – Нінель Степанівна відзначила з рідними та близькими людьми. Прийшли привітати її колишні

та нинішні викладачі факультету. Це було тепле родинне свято, повне спогадів, щирих слів, щедрих побажань...

6 вересня 2014 року її не стало. Вона прожила достойне життя, залишила після себе дітей, онуків, правнуків, учнів. На довгій життєвій дорозі, звичайно, траплялися невдачі, негаразди, та ніхто не бачив її роздратованою чи втомленою. Завжди спокійна, усміхнена, завжди готова вислухати й допомогти. Такою й залишиться вона у нашій пам'яті.

Ольга Олександрівна Григор'єва,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філологічних
дисциплін ПНПУ ім. В. Г. Короленка;

Світлана Петрівна Олійник,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філологічних
дисциплін ПНПУ ім. В. Г. Короленка

ПОСТАТЬ

Н. С. Литвиненко

У СВІТЛИНАХ

*Трирічна Неля з батьком –
Дібровою Степаном Омеляновичем (1936 р.)*

*З люблячими батьками – Степаном Омеляновичем
та Марією Степанівною (1938 р.)*

*Учениця 9-го класу школи № 54 імені В. Г. Короленка
міста Лозова Харківської області (у третьому ряду в центрі (1949 р.))*

*Нінель Діброва – піонервожата 2-А класу школи № 54
імені В. Г. Короленка м. Лозова (другий ряд третя зліва(1949 р.))*

*Напередодні випускного вечора 10-го класу школи № 54
імені В. Г. Короленка м. Лозова (третій ряд четверта зліва (1950 р.))*

*Студентка Сумського педагогічного інституту Н. Діброва
(1950–1954 рр.)*

Зі студентською подругою – М. Бережненко (1950 р.)

На відпочинку (Ворзель, 1962 р.)

*З чоловіком Миколою Андрійовичем
і донькою Світлою (1963 р.)*

*Перші викладачі факультету початкових класів
(зліва направо: М. Л. Семенюченко, Р. А. Колеснікова, Л. М. Тріш,
Л. Є. Горбунова, Н. М. Зікун, Н. С. Литвиненко, Г. В. Пужай (1977 р.))*

З колегами (зліва направо: Р. В. Яремко, К. М. Ширяєва, Н. С. Литвиненко, М. І. Малич, І. А. Зязюн, Л. С. Ліхіна, ... , О. А. Верезомська (1978 р.))

Спільне засідання кафедри педагогіки та методики початкового навчання

*Зі студентами і викладачами факультету –
учасниками народного хору “Калина” (1981 р.)*

*Перед виїздом студентів на педагогічну практику
до літніх таборів (1981 р.)*

*На відкритті меморіальної дошки на честь В. О. Сухомлинського.
Викладачі педінституту з рідними видатного педагога
(крайня зліва Н. С. Литвиненко (1981 рік))*

З першими випускниками факультету початкових класів (1982 р.)

*На першотравневій демонстрації з колегами
(зліва направо: Е. Ф. Палажченко, В. Д. Василенко, Л. І. Костенко,
Н. С. Литвиненко, Л. М. Триш, С. А. Семеняк, Л. А. Левченко,
М. І. Дідора (1982 р.))*

Нінель Степанівна з онукою Яною (1983 р.)

*Факультетський конкурс казок: останні поради
перед виходом на сцену (1983 р.)*

Традиційна зустріч з випускниками (1983 р.)

*Нінель Степанівна проводить профорієнтаційну роботу
в Тахтаулівській школі (1983 р.)*

*З колегою – викладачем, кандидатом філологічних наук,
доцентом Н. А. Вакуленко (1983 р.)*

*З випусниками спеціальності “Початкове навчання”
(1984 р.)*

*Милування рідним містом
(1984 р.)*

Співбесіда з абітурієнтами (1985 р.)

На факультетському ярмарку (1987 р.)

“ – Ось тобі мед! Ось тобі цукерки! ” (Ярмарок у 1988 році)

*Дружня зустріч із колегами з Велико-Тирнівського університету
імені Кирила та Мефодія (Болгарія) в рамках міжнародної конференції
(1989 р.)*

Зустріч з випускниками 1990 року

Декан Н. С. Литвиненко з кафедрою педагогіки і методики початкового навчання (1996 р.)

Привітання з нагоди 20-річчя факультету (1997 р.)

*Засідання ради факультету
(у першому ряду третя зліва – Н. С. Литвиненко (1997 р.))*

*З колективом психолого-педагогічного факультету
(другий ряд шоста зліва 1997 р.)*

Засідання деканату (1997 р.)

Н. С. Литвиненко (2012 р.)

*Колеги вітають
Нінель Степанівну з 80-річчям (2012 р.)*

*... А я Вам лишаю
всі райдуги із журавлями,
І срібло на травах,
і золото на колосках...*

ПАМ'ЯТІ УЧИТЕЛЯ

Ніна Михайлівна Атаманчук (Куліш),
випускниця педагогічного факультету 1994 року
спеціальності “Педагогіка і психологія (дошкільна)”;
кандидат психологічних наук, доцент кафедри
загальної, вікової та практичної психології Полтав-
ського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

Пішла у небуття прекрасна людина з високим інтелектуаль-
ним потенціалом.

Кожний, хто мав щастя спілкуватися з Нінелю Степанівною
Литвиненко, відчував її інтелігентність. Вона була взірцем люди-
ни високих моральних якостей, мала розвинене почуття власної
гідності та вміла цінувати його в інших людях.

Нінелю Степанівна в усьому була людиною широкої натури.
Вона мала не тільки великий розум, а й щирість, повагу до людей
праці, людську гідність і принциповість.

Як викладач, Н. С. Литвиненко відзначалася науковою еруди-
цією і методичною майстерністю. Гармонійно поєднувала у собі
принциповість, діловитість, вимогливість та потребу в самовідда-
чі – у сфері наукової творчості, у наставництві. Вона користувалася
повагою серед студентів та колег по спільній педагогічній роботі.

Нінелю Степанівна Литвиненко як педагог, як людина щедрої
душі і серця є для нас високим взірцем, і її світлий образ назавжди
збережеться в нашій пам’яті.

Валентина Ігорівна Березан (Ковригіна),
випускниця педагогічного факультету 1994 року
спеціальності “Педагогіка і методика початкового
навчання, музика”;
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціаль-
ної і корекційної педагогіки Полтавського національ-
ного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ЛЮДИНА МОЄЇ ДОЛІ

Нінелю Степанівна! Це ім’я я часто згадувала, згадую і буду
згадувати, тому що вважаю, що саме вона сприяла вибору того
професійного шляху, яким я йду сьогодні. Саме вона у складно-
му 1994 році запропонувала залишитися працювати на факульте-

ті старшим лаборантом. Пам'ятаю, скільки було сумнівів у моїх рідних. Вони вважали, що перспектив у такої роботи немає, і мені треба повертатися додому, до Києва, і працювати за фахом, як я і планувала наприкінці навчання в інституті. Але я повірила Нінель Степанівні і залишилася.

Душевна людина – такі перші відчуття були у мене, коли я у 1989 році вступала на перший курс педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка.

Уперше я побачила Нінель Степанівну на співбесіді, яку вона завжди проводила особисто. Але з невеличкою групою абітурієнтів у той день трапився курйозний випадок, тепер я розумію, через неувважність працівника приймальної комісії. Співбесіду було призначено на 10 годину ранку у 312 аудиторії. І чоловік 20 прийшли під двері корпусу № 2 (його ще називають “новий корпус”), не підозрюючи, що аудиторія під № 312 є ще у третьому корпусі. Простоявши під зачиненими дверима з півгодини, ми зрозуміли, що нам треба було прийти зовсім в інший корпус. Можете собі уявити наскільки переляканими ми з'явилися перед очима Нінель Степанівни. Абітурієнти вже встигли написати випробувальний диктант. У наших думках одразу промайнула думка, що тепер нас не допустять ні до співбесіди, ні до екзаменів. Але Нінель Степанівна одразу ж нас заспокоїла, що група абітурієнтів, яка “запізнилася”, зможе написати диктант після співбесіди. Це був перший випадок, який підтверджував, що Нінель Степанівна бачила в абітурієнтах, студентах перш за все ЛЮДЕЙ, які прийшли отримати знання й набути професію учителя, стати її колегами. Таких прикладів розуміння, людяності і чуйності у моєму подальшому студентському і професійному житті було багато. Описати їх усі в рамках цієї книги неможливо.

Потім упродовж першого і другого курсів Нінель Степанівна викладала нам загальну, вікову і педагогічну психологію. Так, спочатку було трохи лячно, що декан буде проводити практичні заняття і приймати екзамени. Але її лекції були настільки захопливими і зрозумілими, практичні заняття нестандартними, що потім ми намагалися потрапити у підгрупу Нінель Степанівни на лабораторні заняття (на лабораторних заняттях група поділялася на підгрупи, і в другій підгрупі проводила заняття інша викладачка). У неї був великий талант подавати складні наукові речі у простій, доступній формі, обов'язково використовуючи яскраві приклади.

Мені запам'яталося, як Нінель Степанівна практично кожного дня зустрічала нас біля сходинок навпроти 312 аудиторії, з кожним встигала переговорити, дізнатися, як справи, які проблеми. Ми знали, що Нінель Степанівна на роботі вже з 8-ї години і бачили, як вона йшла додому після 17-ї, а то й 18-ї години (у нашої групи були індивідуальні заняття у другу зміну). А про те, що Нінель Степанівна кожного дня ходить на роботу і з роботи пішки, а живе десь дуже далеко, на нашому курсі ходили легенди. Ми завжди дивувалися, о котрій годині треба вставати, щоб бути на роботі у такий ранній час. Цю звичку Нінель Степанівни я взяла на озброєння, коли переїхала жити з гуртожитку на квартиру.

Двері в деканат і кабінет декана ніколи не були зачинені. Ми могли зайти до деканату й особисто до декана із запитаннями, що нас хвилювали, у будь-який час. Якщо ж ми бачили закриті двері декана, знали, що вона проводить заняття або на нараді десь у новому корпусі.

Пам'ятаю, як ми тягнули піаніно в деканат через увесь третій поверх, поки Нінель Степанівни не було на місці, щоб привітати її нашим маленьким вокальним колективом з Днем народження, і зробили там мініконцерт для іменинниці-ювілярки. Тоді Нінель Степанівни виповнилося бо.

Нінель Степанівна знала всіх студентів на ім'я. Я у цьому пересвідчилася на зустрічі випускників у 2003 році. Тоді викладачі-випускники факультету, доклали багато зусиль, щоб Нінель Степанівна приїхала на зустріч. Усі випускники не вмістилися у малому актовому залі. Частина вітала стоячи свого декана. Ми не бачили її 5 років. А вона пам'ятала всіх. І не тільки імена і прізвища, а й у якому році закінчили інститут, проблеми і досягнення кожного студента-випускника, а й навіть імена дітей своїх студентів.

Тоді наш джаз-квартет традиційно брав участь у святковому концерті. Нінель Степанівна з кожним із нас поспілкувалася, цікавилася нашими змінами у житті професійному й особистому. Про те, що я захистила дисертацію і стала доцентом її кафедри, вона вже знала, а на мої хвилювання, що в мене ще немає дітей, вона відповіла, що все у мене буде добре, і посміхнулася своєю теплою посмішкою. На наступний день на прийомі у лікаря я дізналася, що в мене буде дитина.

Наш колектив – Джаз-квартет факультету – це теж окрема тема. Він був створений у 1991 році студенткою групи ПК-34 (тепер нашою колегою) Лілією Литовченко. Днем народження колективу

вважається 27 березня 1991 року – перший виступ на сцені на зустрічі випускників. Мене запросили до квартету старшокурсники (я тоді вчилася на 2 курсі) після відмови однієї із учасниць. Для мене це було свято, оскільки до навчання в інституті я співала і грала на сцені 9 років як учасниця вокально-інструментального ансамблю, і це було моє життя. Тому джаз-квартет для мене став подарунком долі.

Після закінчення інституту Нінель Степанівна намагалася залишити нас, учасників джаз-квартету, працювати на факультеті, щоб колектив не розпався. Останній склад джаз-квартету психолого-педагогічного факультету: Лілія Литовченко (Кононенко) – організатор і незмінний керівник, Наталія Золотарьова (Золотарьова-Пасюта), Валентина Ковригіна (Березан), Галина Славута (Котломанітова) – проіснував ще 10 років, до квітня 2004 року. Усі ми сьогодні члени колективу психолого-педагогічного факультету.

Хочу подякувати Нінель Степанівні за ту універсальну освіту і досвід, який ми отримали на факультеті. Крім опанування навчального плану нашої спеціальності, ми пройшли велику практику життя й отримали величезний практичний досвід:

- на початку першого курсу разом з хлопцями другого курсу побудували фундамент навчального корпусу на території агробіостанції інституту. (До речі, це був унікальний рік (1989). Уперше в історії факультету було створено шосту групу на другому курсі, і ця група складалася тільки з хлопців. Для традиційно жіночого факультету це було унікальне явище. Причиною великої кількості хлопців став Указ Президіуму Верховної Ради СРСР про внесення змін до Закону СРСР “Про загальний військовий обов’язок”, який скоротив терміни служби для солдат, що мали вищу освіту, до 1 року, а студентам, які навчалися на денній формі отримали право на відстрочку для продовження навчання. Таким чином, до нас на навчання повернулися хлопці після двох та одного років служби, а першокурсники мали право довчитися й отримати освіту.). Пізніше цей корпус був добудований;

- сільськогосподарська практика проходила у нас дуже активно, ми вирощували троянди і зелену цибулю;

- у складні часи для інституту і факультету (після розвалу СРСР) ми продавали ці троянди і цибулю, а виручені кошти витрачали на потреби факультету;

– упродовж навчання отримали величезний сценічний досвід завдяки традиційним святам факультету – презентація групи, конкурс казок, ярмарки тощо.

Усі ці ідеї Нінель Степанівни ми реалізували разом під її безпосереднім керівництвом.

Сьогодні б про неї сказали – мудрий і креативний менеджер, а я б додала – унікальний.

Думаю, не всі свої ідеї встигла реалізувати Нінель Степанівна. Але тільки за останні роки перебування на посаді декана за ініціативи і підтримки Нінель Степанівни були відкриті нові спеціальності “Початкове навчання і хореографія”, “Початкове навчання і практична психологія”, “Практична психологія. Соціальна педагогіка”. У 1995-1996 навчальному році за її клопотанням перед ученою радою інституту педагогічний факультет було перейменовано на психолого-педагогічний. У цьому ж році був запроваджений збірник наукових праць психолого-педагогічного факультету, який сьогодні є фаховим виданням університету з педагогічних наук, затвердженим ВАК України. Багато молодих викладачів за підтримки Нінель Степанівни вступили до аспірантури, і була захищена перша докторська дисертація на факультеті Лещенко Марією Петрівною (навесні 1997 р.).

Сьогодні багато вихованців, випускників Нінель Степанівни, досягнувши успіху у викладацькій діяльності і науковій роботі, працюють на нашому факультеті, намагаючись продовжувати традиції факультету, втілювати педагогіку добра, творчості і людяності, якої нас навчила Нінель Степанівна:

1. Федій Ольга Андріївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової і дошкільної освіти.

2. Сулаєва (Тітенко) Наталія Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри музики, солістка народного хору “Калина”, заслужена артистка України.

3. Манжелій Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової і дошкільної освіти.

4. Ірклієнко Вікторія Степанівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики, заступник декана психолого-педагогічного факультету з питань практик.

5. Олійник Світлана Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін, заступник декана психолого-педагогічного факультету з наукової роботи.

6. Дем'янюк Наталя Юріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики.

7. Мужикова Ірина Мирославівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва.

8. Харченко Анжела Станіславівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології.

9. Саєнко (Коваленко) Тетяна Валентинівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва.

10. Котломанітова (Славутич) Галина Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної і корекційної педагогіки.

11. Кононенко (Литовченко) Лілія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної і корекційної педагогіки.

12. Березан (Ковригіна) Валентина Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної і корекційної педагогіки.

13. Атаманчук (Куліш) Ніна Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та практичної психології.

14. Пасічніченко Анжела Василівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри початкової і дошкільної освіти.

15. Сайко Наталя Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної і корекційної педагогіки.

16. Благова Тетяна Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії.

17. Рева (Ганніченко) Яніна Григорівна, старший викладач кафедри хореографії.

18. Вовченко Сергій Володимирович, старший викладач кафедри музики, художній керівник музичного центру "Вікторія".

19. Яковлев Володимир Петрович, старший викладач кафедри музики, соліст оркестрової групи народного хору "Калина".

20. Кушніренко Ольга Миколаївна, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва, профорг факультету.

21. Рибас Тимур Флоріанович, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва.

22. Золотарьова-Пасюта Наталя Володимирівна, концертмейстер кафедри хореографії.

23. Титаренко Оксана Миколаївна, старший лаборант кафедри філологічних дисциплін, заступник декана психолого-педагогічного факультету із соціальних питань.

У моїй пам'яті Нінель Степанівна залишається педагогічною "глибою", унікальним прикладом теорії і практики виховання людини, крихтами якої є сьогодні тисячі вчителів, що вийшли з-під її теплового крила.

Через роки я все більше переконуюся, наскільки великодушним було ставлення Нінель Степанівни до нас, її студентів. Зараз я ще гостріше відчуваю, що зустрілася з великим педагогом, великим ученим, який дав мені "путівку в життя".

Просто Людино, Учителю, Декане, дякую!

Володимир Степанович Білошкурський,
художній керівник народного ансамблю танцю
"Весна", старший викладач кафедри хореографії
Полтавського державного педагогічного інституту
імені В. Г. Короленка (1986–1996 рр.);

заслужений працівник культури України, доцент
кафедри хореографії Інституту мистецтв Націо-
нального педагогічного університету імені М. П. Дра-
гоманова, художній керівник народного ансамблю
танцю "Горлиця" Міжнародного центру культури
профспілок України

Я пишаюся тим, що доля подарувала мені можливість працювати у Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка керівником народного ансамблю танцю "Весна" та викладачем кафедри хореографії (1986–1996 р.).

Перегортаючи сторінки творчих здобутків народного ансамблю "Весна", я з вдячністю згадую материнську опіку Нінель Степанівни Литвиненко.

У 1991 році при підтримці і за прямої участі декана психолого-педагогічного факультету доцента Литвиненко Н. С. запроваджено нову спеціальність – "Початкове навчання та хореографія". Згодом було відкрито кафедру хореографії. Для забезпечення якісного навчального процесу потрібно було розвивати матеріально-технічну базу новоствореної кафедри і весь цей тягар взяла на себе Нінель Степанівна.

Патріотизм, відданість і служіння науці, безмірна людяність та скромність характеризують Литвиненко Н. С. як керівника, вчителя й наставника величезної когорти студентів і викладачів.

У моєму серці Нінель Степанівна залишиться як людина, що жила за мірою великого людського покликання, високої духовності, велетенської культури спілкування, як титана організаторського хисту, вчительської мудрості.

Тетяна Миколаївна Бугаєць,

випускниця педагогічного факультету 1982 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання”;

учитель початкової школи, заступник директора з навчально-виховної роботи Полтавської гімназії № 6, учитель-методист, учитель вищої категорії

Нінель Степанівна...

Промовляю це ім'я, і на душі стає тепло та приємно. Ця чудова людина протягом всього життя робила тільки добрі справи. Згадую, як Нінель Степанівна – декан факультету – знала всіх своїх студентів не лише в обличчя, але і їх проблеми та турботи. Вона, як мама, могла посварити, пожаліти, похвалити, підтримати і допомогти. Нінель Степанівна вміла знайти вихід із найскладніших життєвих ситуацій. Вона – великий психолог студентських душ. Молодь заходила до її кабінету без страху і тривоги. Вона завжди вміла вислухати і дати слушну пораду. А скільки в неї було терпіння та толерантності.

Будучи великим педагогом, сумлінним організатором, вона зуміла створити факультет, який процвітає і нині. Переймаючись новітніми педагогічними завданнями, сприяла тому, щоб студенти навчалися не лише заради здобуття освіти, але й цікавилися істинними педагогічними проблемами, любили і поважали дітей, були чуйними, уважними і людяними педагогами.

Нінель Степанівна завжди була взірцем для молодих студенток. Незважаючи на поважний вік, вона зачаровувала своєю красою, витонченістю, почуттям стилю і сучасності.

Протягом багатьох років після закінчення навчання мені не раз доводилося зустрічатися з Нінель Степанівною. Кожного разу я не переставала дивуватися логічності її розуму, прогресивності педагогічних поглядів. Увесь цей час, працюючи за своїм покликанням – вчителем початкових класів, я постійно згадую її педагогічні настанови і використовую їх у своїх педагогічній діяльності.

Чудова, красива, розумна, завжди вишукана і просто людяна жінка. Це все вона – дорога наша Нінель Степанівна!

Сергій Володимирович Вовченко,

випускник педагогічного факультету 1986 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання і музика”, учасник вокально-інструментального ансамблю “Вікторія”;

старший викладач кафедри музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, керівник народного самодіяльного естрадно-музичного центру “Вікторія”

Вирішуючи складні питання у своєму житті, ось уже протягом 34 років я завжди особисто чи подумки звертався до свого духовного наставника – талановитого педагога, прекрасного психолога і просто Людини з великої літери – Нінель Степанівни Литвиненко.

Щаслива доля звела мене з нею, коли після закінчення музичного училища імені М. В. Лисенка Нінель Степанівна запросила мене на прослуховування до педагогічного інституту. Професіоналізм, інтелігентність, вишуканість, коректність, тактовність, педагогічний дар і повага до мене як до студента справили на мене величезне враження. Ця перша зустріч стала знаковою і вирішила мою подальшу долю і професійну діяльність.

Нінель Степанівна була не просто наставником, вчителькою, помічником – вона була нам мамою, яка тонко відчувала наші душі, піклувалася про нас – студентів, як про власних дітей, завжди приходила на допомогу в скрутні моменти життя.

І цю турботу я відчував завжди протягом подальшого життя, подумки чи особисто питаючи поради у Нінель Степанівни. Вона навчила нас любити людей, поважати дітей як особистостей, сприяла нашому духовному зростанню, вклала в кожного частинку своєї душі. Тому вона і зараз з нами, як теплий вогник у наших душах, що гріє в тяжкі хвилини та освітлює правильний напрямок на професійному шляху.

Лідія Петрівна Гоч,

старший лаборант, старший викладач кафедри педагогіки і методики початкового навчання Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1977–2002 рр.)

З першим деканом психолого-педагогічного факультету ми познайомилися влітку 1977 року по дорозі на роботу. Я працювала методистом у туристично-краєзнавчому центрі учнівської молоді при обласному відділі народної освіти. Після підвищення фахового рівня в походах по Камчатці та Байкалу на роботу ходила пішки. На вулиці Фрунзе ми зустрічалися з Нінель Степанівною і так у розмовах ішли, вона – до інституту, я – в туристичний центр поряд з інститутом. З першого знайомства впала в око харизма від Бога плюс великий професійний капітал.

Мені часто доводилося бути у відрядженнях по сільських школах, для сімейної жінки це було незручно. Якось Нінель Степанівна говорить: може, перейдеш в інститут на роботу? Правда, штатний розпис скромний, факультет новий: декан, поки що на громадських засадах, та посада старшого лаборанта. Значно прогадаєш у зарплаті, та факультет буде розширятися, буде можливість кар'єрного росту. Я погодилася. Чоловік військовий, вихідних у нього немає, дочка у початковій школі, романтика романтикою, а відрядження забирали час і здоров'я.

Деканат, кафедра, лаборантська були в одній маленькій кімнаті 425 у новому корпусі. Починали з нуля. Студентів теж налічувалося лише 2 групи першого курсу. Нінель Степанівна була для них деканом, куратором, викладачем, наставником. Нам виділили аудиторію, звичайно, не найкращу. Походили ми по інших факультетах, подивились, як треба обставити та зробити ремонт, залучили мого чоловіка з курсантами, зробили непогану аудиторію.

Декан, можна сказати, днювала і ночувала на факультеті. Нінель Степанівна була людиною особливою, незбагненно глибокої душі. Гармонійне поєднання світлого розуму, творчого завзяття і всебічних професійних здібностей, сумлінне ставлення до своїх обов'язків і повага до колег, підлеглих, виняткова скромність – ось штрихи до словесного портрета декана.

Якщо хтось і вчинив не так, то бесіда з підлеглим була непомітною для стороннього ока, спокійною, делікатною.

Колектив викладачів і студентів з кожним роком зростав. І всі відчували повагу до неї як до прекрасного керівника великого творчого колективу і як до щирої й надзвичайно порядної людини.

Перший рік співпраці ми дбали про матеріально-технічну базу факультету. На щастя, гроші в бухгалтерії завжди були, та не було досвіду, часто ми не знали, що придбати, адже факультет багатогранний, особливий. Ходили разом, як завгоспи, по магазинах, вибирали технічні засоби навчання, баяни, мікроскопи, а для практичних занять з трудового навчання – тканини, фарби, пластилін, ножиці і т. д.

Не дуже романтично, але цікаво, та й студенти були прекрасні, спокійні, дисципліновані, всі з районів. Довго вони не могли адаптуватися до міста. Впадало в око таке соціально-психологічне явище, як студентська самотність. Це була серйозна проблема на першому курсі. Стали думати, як її подолати, як згуртувати колектив студентів, створити сім'ю, бо студенти живуть окремо від батьків, уперше вони позбавлені емоційної підтримки своїх сімей. І можна сміливо сказати, що Нінель Степанівна була їм і деканом, і матір'ю. Нею було започатковано багато ідей, заходів, які стали традицією на факультеті. Вони об'єднували студентів. Це пішохідні екскурсії по Полтаві першокурсників, поїздки до міст-героїв Києва, Одеси, конкурси казок, факультетські гуморини, виїзди з концертами у сільські будинки культури і багато іншого.

Нінель Степанівна по-справжньому турботливо ставилася до студентів і колег. Не було такого питання, яке б вона не допомогла вирішити по роботі чи в сім'ї. Вона могла вказати людині на її помилку, не образивши: розпочне з визнання чеснот людини, а вже потім вкаже на її помилку.

За останні роки система освіти зазнала значних змін: програми інші, студенти інші, та до цього часу сотні фахівців, підготовлених за той час, коли Нінель Степанівна очолювала деканат факультету початкових класів, успішно працюють у школах області, України і з вдячністю згадують свого декана, наставника, друга. Я теж вдячна долі за ті роки, коли жила і працювала в колективі, який виплекала Нінель Степанівна.

Наталія Юріївна Дем'янюк,

випускниця педагогічного факультету 1987 року спеціальності "Педагогіка і методика початкового навчання і музика";

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики, громадський директор музею В. М. Верховинця та українського народного хору "Калина" психолого-педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Нінель Степанівну я згадую з щирою теплотою і глибокою повагою. Педагог з великої літери, людина величезних такту і толерантності, інтелігент до останньої своєї клітини, вона завжди йшла назустріч, із розумінням та чуйністю ставилася до проблем інших, яких би сфер життя вони не торкалися, та неодмінно допомагала їх вирішити. Як викладач психологічних дисциплін, Нінель Степанівна відзначалася високим професіоналізмом, досконалим знанням свого предмета, енциклопедичною ерудицією, педагогічною майстерністю, вмінням раціонально поєднувати теорію з практикою. Її лекції завжди були цікавими, змістовними, викликали у студентів чималий інтерес та формували позитивне ставлення до майбутньої професії.

Марія Іллівна Дідора,

асистент, в. о. доцента кафедри педагогіки і методики початкового навчання Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1977–1985 рр.);

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ДОРОГОЇ НІНЕЛЬ СТЕПАНІВНИ – МУДРОГО КЕРІВНИКА, КОЛЕГИ, ЧУДОВОЇ ЛЮДИНИ

Спогади, спогади, спогади... І чим більше, то все важче їх структурувати, бо боїшся щось пропустити.

Наше знайомство відбулося, коли я лише починала свій викладацький шлях (у 28!), а Нінель Степанівна вже мала чим по-

ділитися і, як показала наша семирічна співпраця, робила це із задоволенням: просто, щиро, відкрито. Без перебільшення скажу, що всі, кому довелося працювати з Нінель Степанівною, бути її студентами – щасливі люди (і я одна з них!).

Це той унікальний випадок, радше виняток, коли людина абсолютно позитивна: чесна, порядна, вкрай трудолюбива, вимоглива до себе, безконфліктна, завжди випромінює світло, добро, готовність підтримати і допомогти. Можна було по-доброму позаздрити її працьовитості і наполегливості. Спочатку дивувалася, звідки Нінель Степанівна черпає сили, натхнення, а згодом зрозуміла: вона попала “в 10-ку” – знайшла своє покликання, у якому реалізувала сенс свого життя. Педагог і психолог від Бога.

Працювати під керівництвом Нінель Степанівни було легко і цікаво: маса ідей, ініціатив, умінь заінтригувати, переконати, відсутність примусу і менторства. Вимоги до колег і студентів виглядали як прохання, а зауваження викликали почуття сорому, іноді вини.

Якби мене запитали, з ким або чим у мене асоціюється Нінель Степанівна, то, не задумуючись, сказала б – з яскравими квітами, музикою, танцями, художніми творами... Мені здається, що у Нінель Степанівни була мрія перетворити наш факультет у квітучий мистецький центр підготовки справжніх учителів, психологів. І це їй, як на мене, вдалося. Ми всі вбирали в себе зерна доброти, любові, людяності, працелюбства, терпіння, якими щедро ділилася мудра наставниця. Своїм прикладом вона вчила нас любити студентів, свою професію, цінувати кожную хвилину життя.

Ніколи не забуду, як раділа Нінель Степанівна, коли вдавалося знайти обдарованого абітурієнта – музиканта, художника, танцюриста. Згадую наш вокально-інструментальний ансамбль. Хлопці були як у Бога за пазухою. Вона їм багато прощала, захищала, відстоювала. І на це не було ради, ми всі розуміли. Потім були художники з унікальними творами, виставками. А любов до квітів згодом переросла в оранжерею. Така невтомна щоденна праця приносила Нінель Степанівні не лише радість та задоволення, але й додавала їй сил, впертості духу, гартувала.

Парадокс, але як у керівника у неї не було ворогів, а лише конкуренти. Я не пам'ятаю випадку, щоб вона кому-небудь з колег ін-

ших факультетів відмовила у допомозі чи у підтримці. Так, це була чесна і прозора конкуренція.

Спостерігаючи за тим, як Нінель Степанівна спілкується зі студентами і колегами, бачила, як легко їй вдається налагодити контакт з кожною людиною, незалежно від віку, статі, соціального статусу. Вона вмila терпляче вислухати кожного, як дитина, раділа успіхам і знала студентів не лише за здібностями, але і їхні труднощі, проблеми і жодного не обділила своєю увагою. А вони їй віддячували палкою любов'ю та глибокою повагою. Що ще треба учителю для повного щастя!? І Нінель Степанівна була щасливою людиною!

Між нами була різниця у 20 років, та я її не відчувала, це скоріше були взаємини старшої і молодшої сестри. Не можу не написати, що вимушена розлука через мій переїзд в інше місто, краяла обом нам душу і серце. Перші кілька років я їздила до Полтави як голова ДКК, а Нінель Степанівна приїжджала на наукову конференцію до Тернополя. А потім, на жаль, відстань та сімейні турботи зробили своє, але не змогли забрати найважливіше – пам'ять про чудовий період творчої співпраці. І головне – те, що було перейнято у мудрого вчителя-наставника, з роками допомогло мені по-справжньому зрозуміти всю складність внутрішнього світу людини, людського життя.

Наша зустріч відбулася майже через 30 років у день 80-ліття Нінель Степанівни. І я побачила той самий блиск в очах, світло, тепло і радість. Як і не було розлуки! Говорили знову про колишніх студентів, колег, згадували минулі роки. Я пообіцяла ще приїхати. Дякую Богу, що допоміг мені дотримати слова. Шкода лише, що востаннє я лише змогла обережно торкнутися зболеного чола...

Життя і професійний шлях Нінель Степанівни – це яскравий приклад справжньої любові до людини, відданості професії. Я їй глибоко вдячна за науку і життєву мудрість. До болю дорога і рідна мені людина назавжди залишиться світлим спогадом у моєму серці...

Вікторія Степанівна Ірклієнко,

випускниця педагогічного факультету 1986 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання і музика”;

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики, заступник декана психолого-педагогічного факультету з питань практик Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

У житті кожного з нас зустрічається людина, яка у той чи інший спосіб впливає на твою долю, пропонує тобі вибір свого подальшого життя, запалює тебе на навчання, працю, творчість. Я вдячна долі, що у далекому 1981 році я вступила до Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка на факультет учителів початкових класів. У той рік відкрили першу групу, де здобували кваліфікацію майбутні учителі початкових класів та музики середньої школи.

Мене привітно зустріли викладачі, співробітники, але всіх нас без винятку захопила тендітна жінка, з м'якою і трішки сором'язливою усмішкою, спокійна і стримана – наш декан Нінель Степанівна.

Спочатку Вона була для мене керівником факультету, викладачем психології, а згодом стала наставницею.

Перше наше спілкування – це, звичайно, на лекціях і практичних заняттях з психології. Вона захопила нас цим предметом, довела нам важливість психології у професії учителя, розкрила її можливості, вона залучила нас до дослідницької роботи. Викладання велося виключно українською мовою, зрозуміло, професійно, цікаво і захоплюючи. Вона завжди знаходила приклади з життя, здавалося, що психологія це так просто, але її вимогливість допомогла згодом нам у нашому професійному зростанні. Було престижно отримати відмінну оцінку у неї на практичному занятті. Її заняття ми любили та із задоволенням їх відвідували.

Я мала честь протягом навчання а згодом і роботи в університеті навчатися у неї бути керівником різних підрозділів: як культурно-просвітницького факультету, як студентський декан, як Голова профспілкового комітету факультету.

Саме вона заклала підвалини функціонування потужного факультету вчителів початкових класів, згодом психолого-педагогіч-

ного факультету. Багато цікавих і важливих справ ми зреалізували, завдячуючи її ідеям, її натхненню, її невтомності і працездатності. Я пригадую той час, коли факультет “освоював” корпус № 3 як навчальний, власними силами робили ремонт, оформлювали аудиторії, щоби студенти мали змогу навчатися у затишних аудиторіях. Це було непросто. Нінель Степанівна разом зі студентами, відповідними службами університету брала найактивнішу участь у цьому процесі. Поїхавши на декілька днів на відпочинок, вона швидко повернулася. На запитання чому так швидко відповіла, що наснився сон, де її чекають студенти, не змогла стояти осторонь, бо її чекали, на неї сподівалися. Вона була тим стрижнем, який об’єднував людей у загальній справі. І так було завжди.

Я багато років була поруч із нею, але жодного разу не чула, щоб вона підвищила голос, щоб Вона сварилася. Її зауваження примушували змінюватися, бути організованим, цілеспрямованим. Її життєва мудрість допомагала долати життєві, особисті проблеми і рухатися вперед, незважаючи на проблеми.

Ще я завдячую їй тим, що після закінчення університету саме Нінель Степанівна запропонувала мені залишитися в університеті на посаді викладача і це визначило мою подальшу долю і не тільки у професії, але й у життєвому плані.

Вона для мене взірць енергійності, цілеспрямованості, наполегливості у досягненні мети. Коли я думаю про неї, то для мене Вона уособлює природний розум, життєву мудрість, толерантність, справжній демократизм.

Доля щедрою рукою подарувала Нінель Степанівні любов і повагу студентів, колег по роботі, які назавжди стали одностудентами і гідно несуть авторитет факультету серед освітян України та за її межами. Багато її вихованців є прекрасними учителями, науковцями, керівниками, і що найголовніше – особистостями, творчими, порядними людьми.

Низько схиляю голову перед Вами, мій Учителю, за мудрість, професіоналізм, порядність, відданість справі, якій Ви служили усе своє життя.

Олена Володимирівна Климко,

випускниця педагогічного факультету 1990 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання”, колишня солістка народного ансамблю танцю “Весна”;

заступник директора Полтавської спеціальної школи I-III ступеня для дітей зі зниженим зором № 40

ДОЛЕНОСНА ЗУСТРІЧ

Далекий 1985 рік. У Полтавському музично-драматичному театрі імені М. В. Гоголя відбувалася Всеукраїнська науково-практична конференція, пов'язана з педагогічною спадщиною В. Сухомлинського. Після урочистої частини заплановано концерт творчих колективів Полтави. Так я, учасниця танцювального колективу “Горлиця”, опинилася за кулісами сцени театру. Поруч зі мною стояла колоритна жінка: гладко зачесане волосся, заплетена коса, зібрана на потилиці у вузол, карі проникливі очі, велика українська хустина на плечах і щира українська мова... За кулісами були і діти, які втомилися чекати кінця виступів науковців. Вони гомоніли, смикали куліси... Я почала заспокоювати дітей, розповідати їм щось цікаве, і вони вгамувалися. До мене підійшла жінка, на яку я звернула увагу, і почала розпитувати про мене. На той час я мала вищу економічну освіту, працювала у плановому відділі обласної торгівельної бази “Укроптбакалія”, мала сім'ю та 5-річну донечку.

Моя нова знайома – Нінель Степанівна, сказала мені, що за мною спостерігала, що з мене вийшла б гарна вчителька, і чи не бажаю я змінити професію. Як вона відчула, що мені не зовсім комфортно у професії економіста, для мене це таємниця й сьогодні. Тоді я не знала, хто ця жінка, але її слова змінили моє життя. Я отримала дозвіл на другу, тоді ще безкоштовну, вищу освіту. Вдруге я стала студенткою денного відділення.

Багато років Нінель Степанівна була для мене прикладом найвищого професіоналізму, прозорливості і відчуття людей, прикладом щирого і душевного ставлення до студентів, прикладом викладацької майстерності.

Студентські роки..., зими... “Студентські весни”... – найкращі миті мого життя! Навіть після закінчення навчання, іще 10 років я не розлучалась з факультетом, була солісткою народного ансамблю “Весна”.

Уже 25 років з легкої руки Нінелі Степанівни я працюю в школі. Так випадкова зустріч для мене стала доленосною.

Раїса Андріївна Колеснікова,

асистент кафедри педагогіки і психології, старший викладач кафедри педагогіки і методики початкового навчання Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1974–1997 рр.);

літературний редактор науково-виробничого фахового журналу “Вісник Полтавської державної аграрної академії”

*Крізь біль і радість, роздуми і втому
Любов її безсмертна проросла.
При Майстрах якимось легше.
Вони – як Атланти, –
Держать небо на плечах.
Тому й є висота.*

У житті кожної людини є дві неповторні хвилини – народження і смерть. Лінія, що з'єднує ці дві точки, – то наше життя, довге чи коротке, змістовне чи не зовсім, яскраве чи одноманітне...

Життя минає, а годинник життя не зупиняється, відстукуючи безупинно новий час новим поколінням. Тільки здається іноді, що годинник цей став невблаганно спішити. Чи то роки біжать, немов шалені коні?..

І тільки пам'ять, незрадлива і чесна, розставляє усе, як було.

Вперше нам, студентам історико-філологічного факультету Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, представили Нінелі Степанівну Литвиненко як викладача психології, коли вона заміняла Тамару Іванівну Гавакову. Тоді нас ця молода, чарівна зовні й внутрішньо, надзвичайно добра, ніжна й уважна жінка просто полонила. Власне такою вона й залишалася все своє життя, жодного разу не зрадивши свою праоснову... У будь-якому віці Нінелі Степанівна залишалася для багатьох із нас (і не тільки) еталоном скромності, жіночості, доброти, зразком для наслідування.

Пригадується, з якою радістю довідалася, від'їжджаючи на практику в піонерський табір “Костер” (Нові Санжари), що ме-

тодистом у нас буде Н. С. Литвиненко. У день заїзду дітей вона приїхала в табір зі своїм чоловіком, Миколою Андрійовичем (як виявилось з роками, людиною поважною, мудрою і такою ж вірною, як і Нінель Степанівна, сім'ї й обраній справі). Вони тримали за руку маленьку дівчинку-сонечко, їхню доньку Світлану, яка щиро посміхалася кожному, чим була досить схожа на свою маму. У їхніх очах було скільки любові, доброти й підтримки, що я трохи зібралася з духом, довідавшись, що донька лишається зі своєю подружкою в таборі, у загоні найменшеньких, куди саме мене директор – Василь Ісакович Великих – призначив вихователькою. Розуміла свідомо: переді мною стоїть завдання не лише успішно пройти практику, а довести безпомилковість вибору педагогічної професії (у цьому Нінель Степанівна була справжнім експертом!). Вона, як ми переконалися за десятки літ, із першого погляду могла безпомилково сказати, чи буде з конкретного абітурієнта чи студента справжній учитель. Не менше мене хвилювався й вожакий, студент-історик Григорій Черніговець, який, до речі, на той час уже повернувся з армії. Це, ймовірно, помітила Нінель Степанівна, а тому, прощаючись, сказала впевнено: “Я вірю і впевнена, що у вас усе вийде!” Ці слова я згадувала часто в житті, передусім тоді, коли було важко. Через роки не втомлююсь говорити Вам, дорога моя наставнице, “спасибі” за цю віру й за ті слова. Чомусь їх ми чуємо так рідко, на жаль. Саме їх, оці прості, але настільки потрібні слова підтримки, ми згадували через стільки років, випадково зустрівшись єдиний раз у Києві, де Г. Черніговець перебував на курсах перепідготовки завідувачів райвно, а я навчалася в аспірантурі Інституту педагогіки АН України. Пригадалося, як тоді, на зорі нашої юності, ці двоє люблячих батьків довірили нам, хоч і на певний час, найдорожче своє творіння, свою дитину, повіривши, що ми зробимо все, аби Світланці, як і всім іншим, було добре. Не знаю, що відчував Гриша, взявши її за руку, а я вперше в житті відчула, що дуже б хотіла мати в майбутньому і схожого на Миколу Андрійовича чоловіка, і таку ж лагідну й розумну донечку. (Бог тоді, мабуть, почув мою молитву).

Тоді у таборі ніхто й не здогадувався, що було для нас із вожаком найбільшим стимулом і чому ми замість того, щоб вирватися, як говорили студенти-практиканти, на танці в санаторій для військових, до півночі обдумували кожен наступний день. Раділи разом із дітьми кожній перемозі. Навіть грамоти обласної проф-

спілки у кінці двох турів не могли зрівнятися з радістю спільної перемоги. Це відчуття не передається словами – воно відображається в щасливих очах кожного з дітей і їхніх батьків, у прощальних побажаннях і сльозах... Просто це треба сповна ввібрати в себе і пронести через життя так само, як неповторні емоції, кольори, звуки того незвичайно щасливого літа, що пахне дитинством і суніцями.

Пройшли роки. Вже набула певного досвіду, попрацювавши в Малоперещепинській середній школі заступником директора, методистом кабінету перепідготовки керівних кадрів ОІУКУ. Саме в інституті з'явилася можливість запрошувати для виступу перед керівниками шкіл області найвідоміших науковців, серед яких, звичайно ж, була і кандидат педагогічних наук, доцент Н. С. Литвиненко. Вона знову, неначе маг, чарувала аудиторію слухачів: зазвичай слухачі курсів її не відпускали з аудиторії, засипаючи питаннями (щось майже надприродне було у цій силі психологічного впливу).

З часом мені, вже працюючи в педінституті, вдалося стільки років щодня бути поруч зі своїм деканом новоствореного педагогічного факультету, досхочу ввібравши ту атмосферу теплоти, за яку даремно й факультет називали “факультетом доброти”. Це був зоряний час для Нінелі Степанівни Литвиненко – час підкорення Олімпу! Для Полтавського педінституту її ім'я невдовзі стало одним із символів звитяжної творчої праці, глибокого проникнення в найпотаємніші куточки людської особистості, безперервного пошуку талантів у найрізноманітніших його проявах і чогось нового, захоплюючого, неповторного! Завдяки цій дивовижній Людині факультет став для багатьох його випускників справжнім “домом радості”, другою домівкою, де кожен студент і викладач відчував себе членом великої дружної родини. А скільки ідей, проектів і задумів вирувало на факультеті! Чимало з них ініціювала сама Нінелі Степанівна з постійної підтримки ректора – Івана Андрійовича Зязюна (світла йому пам'ять). І колектив викладачів декан формувала не з випадкових, а з творчих, безмежно закоханих у свою справу, а то й просто, як говорять, педагогів від Бога – Григорій Семенович Левченко, Алла Герасимівна Любченко, Павло Тихонович Лиманський, Тетяна Миколаївна Байбара, Олександр Олексійович Бабенко. Сказати щиро, тут варто було б назвати мало не кожного викладача і співробітника тодішнього

складу колективу факультету. Чимало з них, на жаль, уже відійшли за межу вічності, але стільки встигли зробити!..

Пригадується з чого розпочинався улюблений на факультеті конкурс інсценізованої казки. Одній зі студенток моєї кураторської групи (другий випуск) Ользі Посуйко пощастило проходити практику у знаменитому “Артеці”, звідки вона й привезла цю ідею. Порадилися в групі, пішли на “раду” до Нінель Степанівни – і закрутилося!.. За перемогу в конкурсі було оголошено екскурсію (маршрут мала визначити сама академгрупа). І ми зважилися на маршрут: Полтава-Москва-Ленінград-Таллінн-Рига-Вільнюс-Москва-Полтава. У переддень виїзду зайшли за напутнім словом до Нінель Степанівни (до речі, до неї можна було заходити будь-коли). Наостанок вона сказала: “Пам’ятайте, Раїсо Андріївно, що ви щомиті маєте віднині думати про їхнє життя”. І подумалося тоді: так може вболівати за кожного тільки найдорожча людина – мама. Нінель Степанівна насправді й була для всіх нас не лише деканом, а й другою мамою, наставницею, другом, заступницею, суддею. Вона була з нами завжди поруч: на спортивних змаганнях, суботниках, оглядах художньої самодіяльності, різноманітних конкурсах, демонстраціях. Нінель Степанівна була з кожним не лише в радості – вона, як ніхто інший, вміла розділити горе.

Не знаю нічого подібного до наших педфаківських ярмарків – з музикою, творчими самостійними сценаріями, неперевершеними кулінарними виробами, шашликами... а ще справжніми волами, кращими етнографічними гуртами! А ще батьківські збори студентів факультету, свята зустрічі випускників. Тому й не дивуюсь, якщо колишні студенти при зустрічі завжди спочатку запитують: “А як там наша Нінель Степанівна? Передавайте їй доземний уклін”.

Остання зустріч зі студентами кураторської групи була в 2013 році. Як завжди, зїхалися з Одеси, Ростова, з багатьох міст і сіл Полтавщини. Усі сподівалися на те, що зможуть знову зустрітися й подякувати за все людині, яка важить для них так багато. За станом здоров’я Нінель Степанівна не змогла приїхати, тоді вони вмовили її, попросивши дозволу зустрітися з нею вдома. Про цю зустріч вони готові говорити знову й знову. Так буває, коли згадуєш найдорожче, святе.

*Лілія Володимирівна Кононенко (Литовченко),
випускниця педагогічного факультету 1993 року
спеціальності “Педагогіка і методика початкового
навчання і музика”;*

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної
і корекційної педагогіки Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

“...ВТІМ, УСМІШКА ЇЇ...”

The shadow of your smile, when you have gone, will color all my dreams... – “Після того, як ти пішла, тінь твоєї посмішки забарвлює всі мої мрії...”. Чомусь ці слова з відомої пісні першими виникли у нас, студентів п'ятого курсу, коли постало питання “Як привітати декана на своєму випускному?” Хтось навіть склав український текст, по-студентськи невігладливо переробивши оригінал на текст про Нінель Степанівну. Починалася пісня так: “...Втім, усмішка її...”

Так, її усмішка містила все: і привітність, і великодушність, і любов, і радість спілкування з тобою – Абітурієнтом, Студентом, Колегою та просто випадковим знайомим. Та усмішка привертала до себе і давала спокій.

Пригадала підготовчі курси на педфаці, де декан особисто (!) проводила профвідбір. Спершу вразило те, що академічний статус посадової особи втілювала чарівна, стильна, абсолютно сучасна жінка. А якими епітетами нагороджувала вона кожного “номінанта” на звання “Студент”: Талановитий, Винахідливий, Екстраординарний та ін. Ми ще не в професії, а нас вже так оцінили!.. Упевнена, такою була стартова сходинка кожного педфаківця. Не маю сумніву й стосовно того, що ті слова ще довго дзвеніли в студентських вухах, особливо гучно – під час авральних сесій.

Так дбайливо стелила нам професійний рушник Нінель Степанівна. А далі було навчання, робота під її керівництвом, а в ній – безліч, безліч шансів для творчої самореалізації. І на тому шляху ми, педфаківська громада, разом зі своїм Учителем проходили безцінні уроки життя. Порада від неї завжди була адресною, похвала – зворушливою, заборона – тактовною, а якщо вже покарання, то воно було абсолютно необразливим.

Усі ми – її учні, студенти й колеги – торуємо цей шлях і нині, але вже відчуючи тонкий біль від того, що її немає з нами.

На цьому шляху й дотепер стоять для нас її дороговкази: “Любов”, “Повага”, “Гідність”, “Чесць”, “Сумління” і “Великодушність”.

Чомусь ці слова першими спали на думку, коли Нінель Степанівна пішла у Небуття...

Ледь не забула, продовження фрази з пісні було таким: “...Втім, усмішка її і є Педфак”.

*Галина Олександрівна Котломанітова (Славута),
випускниця педагогічного факультету 1992 року
спеціальності “Педагогіка і методика початкового
навчання”;*

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної
і корекційної педагогіки Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

Щорічно 16 листопада відзначається Міжнародний день толерантності. У часи мого студентського життя цієї дати не знали. Як би мені, викладачу психолого-педагогічного факультету, хотілося донести сучасному студентству взірць толерантності, доступно роз’яснити майбутнім педагогам, якою має бути толерантна особа. Для мене особисто прикладом людини, котра усім своїм внутрішнім єством і зовнішнім проявом є еталоном толерантності, була й лишається в пам’яті перший декан психолого-педагогічного факультету Литвиненко Нінель Степанівна.

Згадується перша зустріч нас, першокурсників Полтавського педінституту далекого 1988 року, з деканом у перші дні навчання. З цікавістю й певним хвилюванням ми очікували на появу очільника факультету. У нашій уяві ним міг бути суворий, по-науковому “сухий”, вимогливий керівник. А в 103 аудиторію навчального корпусу № 3, де зібралося студентство першого року навчання, зайшла тендітна, привабливої зовнішності, спокійна й усміхнена жінка. Спочатку нас вразили її очі – глибокі, темні, з яскравим блиском, що навсербіч випромінювали любов, теплоту, доброзичливість, всерозуміння й співчуття. Так могла виглядати тільки найдорожча людина у світі – мама! Зачарував її голос, тихий, спокійний, приємного тембру. Коли хтось зі студентів задав питання російською мовою, Нінель Степанівна у відповідь відразу перейшла з української на російську. Ми були приємно здивовані й вражені. Ні, не тільки правильністю й чистотою вимови, а саме тією увагою й по-

вагою навіть до мови молодих людей. Для нас це був перший урок толерантності. Свою коректність, емпатію, розуміння думок і почуттів інших, зваженість у власних словах і діях ця жінка виявляла все своє життя. Не лише на заняттях з педагогіки й психології, а більше в ході повсякденного спілкування, вирішення насущних студентських проблем з деканом ми навчалися педагогічної майстерності, засвоювали, “приміряли” на себе образ справжнього Вчителя. Саме Нінель Степанівна слугувала для нас взірцем людяності, чуйності, справедливості, розумної вимогливості, доброти й толерантності. Такою Ви, Нінель Степанівно, залишитеся у світлій пам’яті своїх учнів – випускників педагогічного факультету, майбутніх учителів початкових класів – довічно!

***Петро Анатолійович Кравченко,**
доктор філософських наук, професор, декан історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка,
академік Академії політичних наук України, заслужений працівник освіти України*

НЕ ЗАШКОДЬ! ДАЙ ПОЖИТИ І САМОРЕАЛІЗУВАТИСЯ!

Звертаючись думкою до постаті Нінель Степанівни Литвиненко, кожен із тих, хто її знав, гадаю, здатен віднайти якусь особливу настанову собі до снаги і до серця. Для мене це сьогодні, передусім, засторога “Не зашкодь!”, що її Нінель Степанівна неодноразово адресувала своїм колегам та студентам, будучи глибоким психологом.

У ХХ ст. людині звідусіль втокмачували, що вона – така собі анонімна “присутність”, “буття – для – себе”, “браконьєр у панському лісі”, що її як людини взагалі-то й немає вже зовсім. Насправді існує лише якась “номадична сингулярність”, “жмут бажань”, або щось подібне. І ми бачимо, як такі-от “жмутки бажань” блукають змертвілими вулицями, а проїжджі “сингулярності” обливають перехожих грязюкою з-під коліс своїх легковиків.

Уся життєдіяльність Нінель Степанівни, на мій погляд, була спрямована на те, щоб людина змогла віднайти і реалізувати своє Людське, своє “Я”, розкрити свою сутність. Нінель Степанівна була

переконана, що людина – це не купа сміття, її не можна зваблювати легкістю самореалізації, не можна переконувати, що вона є “жмутком бажань” чи втіленою хтивістю. Не можна призвичаювати людину до думки, що вона є ніщо. Вона вчила, що у людини є можливість обирати, якою їй бути.

Нінель Степанівна була людиною, як кажуть, “легкої вдачі” – привітною, товариською, комунікабельною, дотепною у повсякденному життєвому спілкуванні з людьми і, водночас, вимогливою і принциповою до себе і колег у робочих та ділових стосунках. У працелюбності і працездатності вона, здавалося, не мала конкурентів. Їй була властива глибока обізнаність і обдарованість у сфері не тільки педагогіки і психології, але й у багатьох відтинках загальної художньої, мистецької, літературної та ін. культури. Вона мала і неабиякі здібності організатора.

Ми працювали пліч-о-пліч із Нінель Степанівною із 1980 року. У 80-х роках в інституті відбувалося становлення нових факультетів та розширення існуючих, вводилися нові напрямки підготовки вчителів, спеціальності, спеціалізації. Це часи, коли утворився новий факультет загально-технічних дисциплін та праці на чолі із першим його деканом, старшим викладачем кафедри фізики, Іваном Трохимовичем Мусіякою. Трохи раніше, із 1977 р. починає працювати і факультет підготовки вчителів початкових класів, який із 1979 року очолює Нінель Степанівна Литвиненко. Факультет у той час розміщувався у навчальному корпусі № 2, в основному на 3-му та 4-му поверхах. Я працював головою профспілкового комітету студентів інституту, і мій кабінет був поряд із кабінетом Нінель Степанівни. Можливо, тому, що ми кожного дня протягом багатьох років дуже тісно співпрацювали, розв'язуючи багато різних проблем матеріальної бази, аудиторного фонду, профспілкової підтримки студентів – профілакторій, надання дієтталонів, путівок, пошиття костюмів для колективів художньої самодіяльності тощо – наші робочі стосунки поступово переросли у дружбу. Саме тому я можу говорити про Нінель Степанівну з позиції дружніх взаємин. На неї завжди і в усьому можна було поклатися, довіритися і бути впевненим, що вона ніколи не підведе і допоможе у розв'язанні нагальних виробничих чи особистих питань.

Пізніше, коли я очолив історичний факультет, на підставі власного досвіду і тісної співпраці із Нінель Степанівною, зрозумів, що керувати колективом, переважна більшість викладачів якого

– неординарні, самодостатні, висококваліфіковані особистості, а студенти з перших днів навчання успадковують традиційні для педфаку незалежність суджень, свободу самовираження, демократизм у відносинах із педагогами, – річ украй складна. Тут потрібні риси вимогливого, принципового лідера, вмілого організатора, авторитетного й досвідченого викладача, науковця і суто людські чесноти – небайдужість, гуманність, здатність до співчуття, співпереживання, турботливість. Вочевидь, ці якості притаманні Нінель Степанівні Литвиненко, адже вона керувала факультетом у досить складні роки становлення демократичних засад майбутньої незалежної української держави.

Як колега, я завжди зустрічав підтримку і розуміння з боку Нінель Степанівни. То були непрості, але дуже цікаві роки – час сподівань на краще, час бурхливих подій у політиці, культурному житті, час виникнення нових традицій як в інституті, так і на факультеті підготовки вчителів початкових класів. Охарактеризувати і детально розкрити усі види діяльності Нінель Степанівни в інституті і поза його межами – неможливо. Я коротко зупинюсь на двох конкретних фактах, які дають можливість глибше розкрити цю людину.

Робота факультету багатоаспектна, багатовекторна. Певним чином вона пов'язана з господарською діяльністю, яка дозволяє, у відносних межах, розширити і зміцнити матеріальну базу факультету, особливо на початковому етапі його становлення. Проте здійснювати її не так легко, оскільки існує цілий ряд заборон, норм, указів, настанов, яких треба дотримуватися. От і доводиться деканові так “крутитися”, щоб, не порушуючи ніяких приписів, економічно зміцнювати факультет і віднаходити такі способи та методи, які б дали змогу це робити на законних підставах. І от Нінель Степанівна була, мабуть, однією з перших, хто на законних підставах почав займатися прибутковою справою з метою зміцнення матеріальної бази факультету. У чому це виявлялося? У 80-х роках наш інститут мав досить потужний автомобільно-тракторний парк завдяки ректорові – Івану Андрійовичу Зязюну. Цей парк нараховував три трактори марки “Білорусь” із причепами, два автомобілі ГАЗ-52, один ГАЗ-53, два ЗІЛ-130 із причепами, два бортові автомобілі ГАЗель, два автомобілі “Москвич” (“пиріжки”), дві “Волги”, автобус на базі ГАЗ-52 тощо. І все це знаходилося у робочому стані, мало водіїв, механіка, завідувача гаража, інженера.

Виділялися кошти для обслуговування і ремонтів, на пальне і мастила. В усіх інститутських гаражах стояли автомобілі, а частина із них – на подвір'ї, бо гаражів не вистачало. Ця техніка використовувалась і як навчальна, і для різних видів господарських робіт, наприклад, при будівництві гуртожитків № 1 та № 3 тощо. А от на факультетах був один єдиний автомобіль “Москвич” у Андрія Потаповича Каришина, декана природничого факультету, який використовувався для обслуговування проходження польових практик у “Лучках” студентами цього факультету.

І ось у цій досить складній ситуації Нінель Степанівна, докладаючи великих зусиль і використовуючи свої тонкі дипломатичні та психологічні якості, зуміла придбати два автомобілі “Москвич” (“пиріжок”), щоб займатися господарською діяльністю. Вона організувала будівництво теплиці на території ботанічного саду інституту, де почали вирощувати троянди та зелену цибулю і їх реалізовувати. Кошти отримували невеликі, але власні, які могли використовуватися для потреб факультету. І усе це потрібно було обслуговувати, ремонтувати; мати водіїв, пальне і опалювати взимку теплицю. І ця тендітна жінка на своїх плечах і за допомогою колективу факультету зуміла піднести цю справу так, що і викладачі, і студенти нашого інституту були щиро вдячні їй за це.

Під особливою турботою декана був розвиток художньої самодіяльності факультету і навіть всього інституту. Маючи глибоко ліричну натуру, вона, як ніхто інший, могла віднайти і розкрити талант кожного студента. Чимало зусиль Нінель Степанівна доклала до організації таких відомих колективів, як “Калина”, “Весна”, “Грація”, “Вікторія”, хорової капели та ін. Думаю, що відкриття таланту Вадима Козаченка, соліста групи “Фрістайл” – це також заслуга Нінель Степанівни. Вона постійно була ініціатором різних студентських заходів, концертів, пильно стежила за тим, щоб на факультеті розвивалися різні напрямки і жанри студентської творчості.

Узагалі неможливо в короткому слові проаналізувати всі напрямки активної діяльності Нінель Степанівни: наукової, навчально-методичної, виховної; роботи по розвитку студентського самоврядування тощо. Це може стати предметом спеціального дослідження. Проте, я глибоко переконаний, що не лише мені як колезі Нінель Степанівни, але й сотням її студентів запам'яталися ті роки, коли молода, сповнена цікавих творчих задумів жінка-де-

кан активно й цілеспрямовано втілювала у життя факультету свої плани по його розбудові.

Час не зупинити, з його плином змінюється світ навколо нас. Сучасне нещадне до минулого. Але в серці назавжди залишається вдячність і повага до справжнього товариша і Вчителя, подароване ним натхнення, яке спонукає до творчої та науково-педагогічної праці, людська гідність і нездолана стійкість перед життєвими негодами, бо завдяки Нінелі Степанівні Литвиненко цілісно сформована не одна особистість, не одна Людина. У всіх, хто спілкувався з цією чудовою жінкою, залишилися вдячність і глибока повага до неї. Не можна бути надто обізнаним щодо людської природи, але можна бути впевненим у тому, що вона ніколи не переставатиме дивувати нас.

Вона була доброю людиною і робила добро іншим, притягуючи їх до себе, як магніт залізо. Поспілкувавшись хоча б раз із нею, людина назавжди залишалася закоханою у цю елегантну, добру, чуйну, тонку натуру, глибокого психолога, справжнього “лікаря” людських душ. Вона розуміла ці душі, жила ними, розкриваючи їх внутрішній світ, уміло реалізуючи їх потенційні можливості, допомагаючи кожному засяяти своєю індивідуальністю. А одним із головних завдань психолога і є розуміння душі людини, психологічна допомога їй, що згідно із відомим Гіппократовим застереженням – “Не зашкодь”, постійно нагадувала нам Нінелі Степанівна: за будь-яких умов ніхто не повинен ставати для людини Прокрустовим ложем, не повинен підпорядковувати розмаїттю і справді “полісутнісне” людське буття якійсь єдиній схемі, що відтинала або знецінювала б інші, альтернативні варіанти його виявлення. Більше того, ми повинні пильнувати, щоб питому людську багатомірність не було окраяно якимись чинниками ззовні, усвідомлювати неправомірність зведення буття людини до хоч би яких функціональних структур, ідеальних взірців, ідеологічних стандартів. Справа не тільки в тому, що людське буття “більше”, змістовніше за всі подібні форми його окінцевлення; справа в тому, що воно взагалі розташовується дещо в іншому просторі, і своєрідність цього простору треба вчитися поважати.

Щасливий той, хто забуває. Але той, хто пам’ятає й глибоко осягає, щасливіший. Місце образу Нінелі Степанівни – назавжди в наших серцях.

А що ж робити нам, тим хто дожив до часів безладу, коли все переплуталось в головах людей? Як влучно і глибоко писав Харукі Муракамі, і з чим, у свій час, погоджувалась Нінель Степанівна – “Танцюй! Не припиняй танцювати! Навіщо танцювати – не думай. Не шукай у цьому якогось сенсу. Сенсу немає. Як почнеш про це думати – ноги зупиняться... Твій контакт зі світом обірветься. Зникне назавжди... А тому не зупиняйся. І не переймайся тим, що це може здатися тобі дурістю. Стеж за ритмом і танцюй... Сил не шкодуй. І боятися нема чого. Ми розуміємо, ти втомлений. Втомлений і переляканий. Таке в житті буває з кожним... Танцюй! Іншої ради нема. Ти мусиш це робити”.

Неля Вікторівна Кузнєцова (Косенко),
випускниця педагогічного факультету 1984 року
спеціальності “Педагогіка і методика початкового
навчання”;

доцент кафедри педагогіки Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

ПАМ’ЯТІ НАСТАВНИКА

Нелочко! Так зверталися до Нінель Степанівни її друзі. Так протягом 34 років нашого знайомства вона зверталася до мене. Я ніколи не чула іншого звернення, офіційного, формального. Я навіть не можу згадати жодної ситуації, коли б Нінель Степанівна підвищувала голос або роздратовано “вичитувала” студентів або викладачів. Вона була кращим керівником, яких я зустрічала у своєму академічному житті.

Відчуваю щемлячий сум із приводу того, що вона покинула цей світ. Хоча вже багато років живу не в Полтаві, розумію, що коло значущих у моєму житті людей зменшилось. Нінель Степанівна якоюсь мірою визначила напрям мого професійного становлення.

Уперше ми зустрілись у 1980 році на співбесіді для абітурієнтів, коли я ще була ученицею СШ № 3 м. Полтави. Усі мої подруги готувались до вступу на філологічний факультет, мама була учителем російської мови та літератури, я була переможницею обласної олімпіади юних філологів. Тому логічним був мій вступ на філологічний факультет, але я вибрала недавно створений педагогічний. Після того, як я продемонструвала усі свої таланти, Нінель Сте-

панівна дуже неформально сказала: “Звичайно, ми візьмемо таку дівчинку”.

Коли я вже була студенткою І курсу, нас послали у колгосп збирати моркву. Ми працювали на якомусь “креативному” полі. Значна кількість моркви мала чудернацьку форму. Цього не можна було не помітити. Я запропонувала зібрати найцікавіші екземпляри і влаштувати виставку в інституті з афористичними й поетичними підписами. Ми тоді навчалися в новому корпусі, а наш деканат був на 4 поверсі, де ми й розмістили експонати. Нінель Степанівна як психолог зразу мене “вирахувала”. Так почалося наше більш близьке спілкування. Три роки потім я була культормом факультету. За цей час ми організували і провели багато цікавих заходів, більшість із яких були новими й відбувалися лише на нашому факультеті: виставки квітів, рукоділля, кондитерських виробів, конкурси інсценізованих казок, “А, нумо, дівчата”, різноманітні вечори тематичні й відпочинку та ін. Не пам’ятаю жодного разу, щоб наш декан чогось не дозволила. Як культорм факультету я отримувала постійну емоційну підтримку: “Як добре, що ти у нас є”.

Пам’ятаю, як Нінель Степанівна читала лекції. Вона завжди була елегантною. Розповідаючи, наводила багато прикладів із шкільної практики. Оцінюючи студентів, виявляла себе психологом не лише теоретиком, а й практиком.

Нінель Степанівна була і деканом, і завідувачем кафедри педагогіки і методики (пізніше – психології) початкового навчання. Пам’ятаю, як вони за планом відвідування з Л. М. Тріщ прийшли до мене на заняття. Я не думаю, що все в мене було ідеально, але аналіз був дуже доброзичливий, після якого хотілося працювати краще.

Я навчалась у стаціонарній аспірантурі НДІ загальної освіти дорослих АПН СРСР у Ленінграді. Коли я закінчувала навчання, Нінель Степанівна дуже допомогла організаційно. Треба було кілька разів їздити й літати в Ленінград, і вона жодного разу не відмовила в заміні. Коли я захистилась, так, як вона, цій події раділи, мабуть, лише мої рідні. Вона підкреслювала, що я перша випускниця факультету, яка захистила кандидатську дисертацію та ще в Ленінграді.

Зараз я досягла віку, у якому Нінель Степанівна почала створювати новий факультет. Тепер я можу іншим поглядом подиви-

тися і оцінити зусилля, яких було докладено нею для формування зовсім нової підструктури інституту.

Коли людина йде від нас у інший світ, важливим постає питання: “А що залишає вона у спадок тим, із ким працювала, спілкувалась, поруч жила?”

Нінель Степанівна залишила нам багато. Перш за все, значну кількість гарних учителів і викладачів, яких формувала і яким допомагала, і які згадують її із вдячністю і любов'ю. Факультет, який із найменшого став поступово найбільшим в університеті. А головне – світлу пам'ять і приклад академічної і людської поведінки.

*Людмила Євгеніївна Левцун (Горбунова),
секретар деканату факультету підготовки
вчителів початкових класів Полтавського державного
педагогічного інституту імені В. Г. Короленка
(1977–1986 рр.)*

Факультет підготовки вчителів початкових класів розпочав своє існування у 1977 році з двох студентських груп. Очолювали факультет усього троє людей: декан – Нінель Степанівна, єдиний викладач – Едуард Федорович Палажченко та секретар.

Одночасно в інституті народилася маленька дружна родина. Душею цієї сім'ї була Нінель Степанівна. Студенти в деканат бігли наче до себе додому. Поважна декан нікого не залишала без уваги та допомоги.

Факультет збільшувався, розвивався, удосконалювався, приходили нові викладачі, а безкінечного тепла та людяності у Нінель Степанівни завжди вистачало на всіх і кожного.

Зараз факультет живе своїм життям, і неможливо навіть уявити, що Нінель Степанівни уже немає.

*Григорій Семенович Левченко,
завідувач кафедри музики Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка, професор, заслужений діяч мистецтв України*

Нінель Степанівна була живою легендою кількох поколінь студентів! Не просто прекрасним викладачем, фахівцем з великої літери – мудрим педагогом, Учителем майбутніх учителів. Вони говорили (та й зараз багато говорять) про неї з вдячністю й за-

хопленням, як про найдорожчу й найріднішу людину. Вона ж бо справді була для них матір'ю в глибинному вимірі цього слова. Студентам педфаку заздрили усі, бо ж їх Нінель Степанівна наділена особливим терпінням, розумінням, мудрістю. Тому, коли йшла коридорами, за нею завжди з цікавістю спостерігали десятки допитливих очей, ніби намагалися розгадати секрет її незвичайної сердечності й простоти.

Ця жінка вихотала цілу плеяду своїх послідовників – талановитих викладачів, наставників молоді, які своїми професійними здобутками зобов'язані їй – незрівнянній Нінелі Степанівні, у якої вчилися, на яку намагалися бути схожими. У їхніх серцях навіки закарбувався світлий образ цієї прекрасної людини. А головне – ніколи, ніде, ні від кого я не чув про цю світлу, променисту жінку невдячного слова!

Теплі слова вдячності про Нінель Степанівну скажуть усі викладачі кафедри музики, яка сьогодні справедливо вважається однією з найкраще укомплектованих науковими кадрами серед вищих педагогічних закладів України. А починалося все досить складно. Зібралися ми, майбутні викладачі педінституту, маючи ту чи іншу музичну освіту, не маючи вищої педагогічної. Вищі керівники говорили: “Навіщо вам навчатися? Ви грайте та співайте!” А на різних інститутських нарадах ставилися до кафедри музики й співів як до неповноцінної ланки факультету початкових класів. І ось тоді на допомогу прийшла Нінель Степанівна. Вона з притаманним тільки їй тактом так зуміла переконати склад кафедри в необхідності подальшого навчання, що всі викладачі з неабияким ентузіазмом узялися за цю справу. Минуло небагато часу – і на кафедрі з'явилися перші кандидати педагогічних наук. А коли на факультет приїздила та чи інша комісія з перевірки навчального процесу, то вели інспекторів у ті групи, де проводили заняття викладачі кафедри музики і співів.

Я розповів тільки про один випадок мудрого втручання декана в навчальний процес, а по суті, у долю викладачів кафедри. А скільки їх було! Виважених, толерантних, пройнятих думкою про факультет, його майбутнє!

Вона уміла жити для людей і з людьми, шануючи в кожному особистість, запалюючи справжні зірки на факультетському обрії! А це вдавалося їй тому, що сама була Людиною з великої літери – душею студентської та викладацької сім'ї, їх мудрою Берегинею!

Марія Петрівна Лещенко,

випускниця фізико-математичного факультету 1981 року, старший викладач (1985–1987 рр.), доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1990–1993 рр.), завідувач кафедри методики естетичного виховання та хореографії (1996–1999 рр.);

доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник інформаційно-аналітичного відділу педагогічних інновацій Інституту інформаційних технологій та засобів навчання НАПН України

Про Нінель Степанівну, її мудрість, любов до людей, високий професіоналізм можна розповісти величезну кількість історій. Про її педагогічну майстерність викладача вищої школи, мистецтво управління психолого-педагогічним факультетом, засновником якого вона була, доцільно написати дисертаційне дослідження.

Ідея написати спогади про видатну жінку – це духовний подарунок прийдешнім поколінням, оповіді про те, як навіть за тоталітарних часів можна створити особливий світ добра і любові, в якому кожна людина відчуває себе потрібною, захищеною. Це розповідь про те, як деканом була людина, рідкісний випадок керівника, яка плекала, вирощувала навколо себе таланти, радіючи їх перемогам, як своїм власним.

У моїй життєвій історії Нінель Степанівна була викладачем, деканом факультету, людиною, з якою я ділилася своїми переживаннями і яка не раз мене підтримала як у науково-професійній діяльності, так і в сумні хвилини життєвих негараздів. З усієї палітри спогадів про Нінель Степанівну хочеться, перш за все, поділитися своїми найяскравішими враженнями про її вплив на мене як на студентку, а пізніше і на педагога.

Коли вимовляю ім'я “Нінель Степанівна”, то мене огортає ніжна, м'яка музика добра, розуму й любові. Коли Нінель Степанівна заходила в аудиторію на фізико-математичному факультеті, де мені, студентці, пощастило слухати її лекції з психології (1977 р.), то виникало враження, що потрапив на театральне дійство. Красива яскрава жінка викладала лекцію без конспекту, вміло поєднуючи

наукові положення з яскравими прикладами ситуацій щоденного педагогічного спілкування. Нінель Степанівна тримала аудиторію в постійній увазі, ставлячи інколи й риторичні запитання і уважно стежачи за виразом обличчя студентів. Якщо помічала втому, то оповідала комічну історію, але завжди з пізнавальним підтекстом.

Відчувалося, що для неї викладання – мистецьке дійство, яке народжувалося, коли думки магією слів перетворювалися в інформаційні образи, що залишалися надовго в пам'яті. Пригадую, готуючись до іспиту з психології і відкривши підручник, ми дуже були здивовані, як нудно і нецікаво на його сторінках був викладений матеріал. І, можливо, якби не Нінель Степанівна, то не було б замилювання психолого-педагогічними описами, у всякому разі на етапі мого професійного становлення.

На посаду декана психолого-педагогічного факультету призначив Нінель Степанівну Зязюн Іван Андрійович. Мені про це Нінель Степанівна розповідала так: “Іван Андрійович докорінно змінив моє життя. Я ніколи не мріяла бути керівником. Була закохана у психологію, любила готуватися до виступів і лекцій, викладати. А тому його пропозиція була для мене несподіваною. Я спочатку відмовилася. Але Іван Андрійович наполягав. Так, з його легкої руки, закінчилося моє спокійне життя, я стала деканом”.

Нінель Степанівна стала прекрасним керівником. Їй вдалося створити особливий світ на факультеті, який функціонував за законами добротоверення. Кожен викладач мав право на самобутність, власну точку зору, головне, щоб його любили студенти. Бо студенти завжди були під особливою опікою Нінель Степанівни. Вона вміла побачити позитивні риси навіть у тих особливо нестандартних випадках, коли поведінка студента не відповідала загальноприйнятим нормам. І ніколи, як правило, не помилялася. З багатьох студентів-неслухів виросли в майбутньому прекрасні вчителі, директори, батьки. Як же ми її всі: і студенти, і викладачі шанували і любили! Любили приходити до неї на довірливі розмови, проводити її до тролейбусної зупинки або пішки йти до її дому.

Ті, хто працював з Нінель Степанівною, пізнав радість і піднесення, які виникають у людини, коли вона має улюблену роботу, де її чекає колектив однодумців-товаришів. Я думала, що так буде завжди. Я думаю, аналогічно мислили й інші. Але настав день, коли її неповторна особистість залишила факультет. І казка закінчилася...

Мені дуже пощастило, що я працювала під її керівництвом. І які б випробування не виникали у моєму житті, я переконана, що можна і потрібно керувати освітою за законами добра і світла. І це переконання ґрунтується не тільки на глибокій вірі в те, що освіта – це просвітлення, а й на досвіді, який я отримала від Нінелі Степанівни. Духовні дарунки, отримані від Нінелі Степанівни, завжди звучатимуть мелодійними піснями в моєму серці.

*Любов Дмитрівна Маслій,
лаборант, старший лаборант кафедри педагогіки
і методики початкового навчання Полтавського
державного педагогічного інституту імені В. Г. Коро-
ленка (1979–2009 рр.)*

У вересні 1979 року, коли я почала працювати лаборантом кафедри педагогіки і методики початкового навчання, деканом новоствореного факультету початкових класів, завідувачем єдиної кафедри була призначена чуйна, захоплена своєю справою людина, талановитий педагог і психолог доцент Литвиненко Нінелі Степанівна.

Нінелі Степанівна сприяла відкриттю нових спеціальностей. Зокрема, одночасно з підготовкою вчителя початкових класів, почали готувати вчителів музики та образотворчого мистецтва, вихователів дошкільних закладів (1990 р.), вчителів-хореографів (1991 р.), практичних психологів (1993 р.), соціальних педагогів (1996 р.).

Нінелі Степанівна постійно дбала про матеріально-технічну базу факультету: створення й обладнання кабінетів, переобладнання старого корпусу № 3 для факультету, були збудовані три теплиці, у яких вирощували троянди.

Особливо запам'яталися мені зустрічі з відомими вченими, педагогами України та близького і далекого зарубіжжя, як: О. Я. Савченко, І. А. Зязюн, А. М. Алексюк, В. І. Лозова, Г. Польова, Я. Л. Коломенський, Б. П. Нікітін, Л. А. Блудова, Ш. О. Амонашвілі.

Декан завжди прагнула до того, щоб життя студентів було яскравим, романтичним, насиненим гумором. На факультеті щорічно проводились ярмарки, свято “У нас в гостях батьки”, конкур-

си інсценізованої казки, щорічні традиційні зустрічі (27 березня) з випускниками факультету.

Вражала велика працездатність Нінель Степанівни, уміння спілкуватися так, щоб нікого не образити, не завдати болю. І колеги, і студенти завжди зверталися по допомогу саме до Нінель Степанівни, знаючи, що вона завжди порадить, допоможе, вислухає, підтримає й по-материнськи захистить. Скільки ж треба уваги, чуйності, любові до людей, яке треба мати серце, щоб у ньому вмістити радості і болі великого колективу однодумців психолого-педагогічного факультету.

Олена Олександрівна Лобач (Шовкомуд),
старший викладач, доцент кафедри музики (1984–1993 рр.), завідувач кафедри хореографії (1993–1997 рр.)
Полтавського державного педагогічного інституту
імені В. Г. Короленка;

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка,

Микола Миколайович Лобач,
випускник педагогічного факультету 1991 року
спеціальності “Педагогіка і методика початкового
навчання, музика”, асистент кафедри образотворчого
мистецтва і хореографії (1991–1998 рр.)

БЕРЕГИНЯ ФАКУЛЬТЕТСЬКОЇ РОДИНИ

Нінель Степанівна була справжньою Берегинею факультету, прагнула, щоб і викладачі, і студенти завжди почували себе в alma mater комфортно й затишно, як у родинному колі. Вона збирала всіх викладачів на щотижневі наради у великій лекційній аудиторії № 303, здається, не для того, щоб поінформувати й нагадати про розв’язання нескінченних виробничих проблем, а щоб ми побачилися, привіталися, обмінялися новинами, а головне – посиділи вкупі й відчували, що ми разом.

За ініціативи декана на факультеті щороку проводилися оригінальні форми виховної роботи та створювалися нові мистецькі колективи, де кожен студент і викладач міг продемонструвати свої

здібності й педагогічну майстерність. Так, Нінель Степанівна запропонувала Олені Олександрівні як учителю музики з досвідом роботи в школі організувати студентський ансамбль дитячої пісні. В ансамблі співали майбутні вчителі початкових класів без додаткової спеціальності “Музика”, зокрема Світлана Олійник (зараз кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін нашого факультету). На обласному міжвузівському конкурсі “Студентська весна” ансамбль разом із художнім керівником виступав у піонерській формі, виконував трьохголосні твори й виборов почесний диплом II ступеня.

Коли педагогічний факультет переїхав до нового корпусу, Нінель Степанівна звернулася по допомогу до студентів-юнаків, аби вони допомогли облаштувати аудиторії. У такий спосіб, наприклад, будувалася аудиторія № 103 для хорового класу. Амфітеатр, рельєфна стеля, обшиті стіни потребували від хлопців неабиякої спритності й майстерності, але під керівництвом досвідчених спеціалістів вони швидко опанували суто чоловічі види діяльності. Незважаючи на участь у ремонтних роботах, вечорами готувалися в бібліотеках до практичних занять, відвідували репетиції колективів художньої самодіяльності – український народний хор “Калина” (художній керівник – Г. С. Левченко), хорову академічну капелу (керівник – П. Т. Лиманський), вчили індивідуальні програми з музичних дисциплін. Волонтерська діяльність не заважала навчанню, а навпаки, виховувала організованість, самостійність і відповідальність, про що свідчить, зокрема те, що Микола Лобач виступив як піаніст на “Студентській весні” у Полтавському обласному музично-драматичному театрі імені М. Гоголя. За виконання “Прелюдії до-дієз мінор” С. Рахманінова (клас старшого викладача кафедри музики С. І. Глушкової) він був нагороджений дипломом I ступеня.

У лютому 1992 р. ми повінчалися. На думку Нінель Степанівни, це була помітна подія для нашого педагогічного колективу, бо утворилася перша родина викладачів на факультеті. Декан викликала нас до свого кабінету, щиро привітала й запропонувала разом із колегами переглянути відеозапис нашого весілля – красивий фільм, знятий талановитим митцем, керівником народного ансамблю танцю “Весна”, заслуженим працівником культури Укра-

їни Володимиром Степановичем Білошкурським. Як мудрий психолог і прекрасна людина, Нінель Степанівна добре розуміла, що розділене горе – півгоря, а розділена радість у рази множитья. Ті щасливі дні й миті в недалекому майбутньому стали непохитним духовним стрижнем, надавали сили вистояти й не зруйнуватися.

Для нашої родини неймовірно важким був 1994 рік. Передноворічні дні. Зустрічати свято нема з чим: залишився на чотирьох – мама-інвалід, маленький синочок і ми з чоловіком – один-однісінький бурячок... Ось тоді вперше пережили жах і відчай, відчували своє безсилля й безпорадність: у вічі зазирнув неблаганний, невідомий нам голод. Не виникло жодних сумнівів, до кого йти за допомогою, – тільки до Нінель Степанівни! Надвечір'я, напружена тиша в пустих коридорах, студенти здали сесію й поїхали додому, лише в декана горить світло. Зайшла. Кабінет чомусь здавався сірим. Почала розповідати, але не могла втриматися й гірко розплакалася. “Оленочко! Дитино люба! Я ніколи не бачила Вас у такому стані! Повірте, все минеться. Ось, у мене є 15 купонів”, – по-материнськи обняла мене Нінель Степанівна, віддаючи гроші. Вона підійшла до шафи, відкрила бар, а там стояла одна-однісінька баночка згущеного молока, яка стала дарунком для синочка – вистачило на цілий місяць на каші.

Для педфаківців червоним днем календаря було 27 березня – День зустрічі випускників – свято всієї родини. Згадуємо, якою надзвичайно красивою була Нінель Степанівна на останній зустрічі зі своїми вихованцями: струнка, в елегантному костюмі, з вишуканою зачіскою, як завжди, усміхнена й привітна. Вона багатьох випускників називала по імені, цікавилася досягненнями на роботі та сімейними новинами, пригадувала в бесіді такі подробиці з їхнього родинного й студентського життя, що ми лише дивувалися, як можна тримати в пам'яті непомітні буденні дрібниці?! Так, Берегиня могла, бо образ кожного з любов'ю несла у відкритому доброму серці.

Володимир Федорович Моргун,

завідувач кафедри психології Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1980–2012 рр.);

кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, заслужений працівник освіти України

ТАЛАНТ ВІДКРИТТЯ ТАЛАНТІВ НІНЕЛЬ СТЕПАНІВНИ ЛИТВИНЕНКО

Існує три типи фахівців – або за покликанням, або за фахом та за покликанням і фахом одночасно. До третього, напевно, найбільш унікального типу фахівців-психологів належала і засновниця психолого-педагогічного факультету в Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка – Нінель Степанівна Литвиненко. Хоча за базовою освітою вона закінчила історико-філологічний факультет і здобула кваліфікацію вчителя історії, але з самого початку професійної кар'єри викладала психологію в школі (з 1954 р.), на кафедрі педагогіки і психології Полтавського педагогічного (з 1962 р.), на посаді декана факультету початкових класів, який потім отримав назву психолого-педагогічного (у 1979-1997 роках). Тема її кандидатської дисертації “Розвиток пізнавальної активності учнів в умовах проблемно-пошукової діяльності” також стосувалася психологічних проблем мотивації школярів. Тому не випадково, що саме факультет початкових класів став у педуніверситеті базовим для підготовки фахівців за додатковою спеціалізацією “практична психологія у закладах освіти” (з 1991 р.), а пізніше і більш потужною моноспеціальністю – “психологія”. Тепер ліцензійний обсяг набору студентів на останню складає по 60 осіб – бакалаврат стаціонару і заочного відділення, по 50 осіб – підготовка спеціалістів на стаціонарі та заочному відділенні, 70 осіб – перепідготовка спеціалістів (II вища освіта) на заочному відділенні та 10 осіб – магістратура з психології на стаціонарі. А з появою в університеті двох докторів психологічних наук – К. В. Седих і С. П. Яланської у 2013 році поновила роботу і аспірантура з підготовки кандидатів наук за спеціальністю 19.00.07 – Педагогічна і вікова психологія.

Утім, Нінель Степанівна була не лише чудовим фахівцем із психології як науки або навчальної дисципліни. Вона мала перш за все особистісний талант знавця людських душ незалежно від освіти. Просте привітання з нею мало психотерапевтичний, заспокійливий ефект. Коли постало питання про передачу лабораторій кафедри психології під аудиторії для студентів нових спеціальностей факультету, декан зробила це також дуже дипломатично. Серед багатьох її чеснот відмітимо й такі: вона прекрасно розбиралася в людях і, зокрема, була природним психологом-профорієнтатором. У цьому я міг двічі перекоонатися особисто, хоча в часи її деканства наша кафедра ще не була підпорядкована психолого-педагогічному факультету.

У далекому 1981 році, коли кафедрі психології педінституту виповнився тільки один рік, і вона обслуговувала інші факультети, Нінель Степанівна попросила мене, тоді – завідувача кафедри, бути керівником дипломного дослідження студентки свого факультету Тетяни Нефедєєвої, що виявила хист до психології, за темою “Психологічне дослідження структури інтересів учнів молодшого шкільного віку” (1982). Талановита студентка придумала влучну модифікацію методики вивчення реального, бажаного і фантастичного бюджетів часу дітей, які ще не всі опанували годинники. Для порівняння витрат бажаного бюджету часу з реальним дипломниця запропонувала використовувати не громіздкий для дітей підрахунок годин та хвилин, а значки “<”, “=”, “>”, які учні молодших класів уже опанували на уроках математики. Випускниця захистила дипломну роботу на “відмінно”, отримала червоний диплом і стала фахівцем, який вже мав досвід впровадження особистісно орієнтованої освіти у життя.

Під час керівництва практикою в одній із полтавських шкіл Нінель Степанівна розгледіла талант психолога у молодій вчительки початкових класів Анжели Харченко і виступила її “свахою” щодо виконання кандидатської дисертації з вікової і педагогічної психології за моїм керівництвом. Здобувачка не тільки виправдала сподівання своїх наставників, блискуче захистивши кандидатську дисертацію з психолого-педагогічних критеріїв диференціації навчання молодших школярів у спеціалізованій раді столичного Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (2000), але й витримала конкурс на посаду асистента кафедри психології. Сьогодні Анжела Станіславівна Харченко – провідний доцент кафедри психології психолого-педагогічного факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка і здобувач наукового ступеня доктора

психологічних наук в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (м. Київ).

Воистину – наші діти будуть розумніші за нас. Справжні педагоги та психологи, до плеяди яких належить і Нінель Степанівна Литвиненко, вміють знаходити таланти, сприяти їхньому розвитку і радіти успіхам у професії та житті.

Олена Миколаївна Отич,

випускниця педагогічного факультету 1990 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання, музика”;

доктор педагогічних наук, професор, директор Науково-дослідного інституту Університету менеджменту освіти НАПН України

ВИСЛОВИТИ ВСЕ, ЩО НА ДУШІ

Ми живемо у суспільстві третього тисячоліття, яке характеризується перманентністю, динамічністю й швидкоплинністю змін. Як влучно підмітила Ліна Костенко,

“...час пролітає з реактивним свистом.

Жонглює будень святістю і свинством. ...

Минає день, минає день, минає день!” ...

І за цими днями, за заклопотаністю й засмиканістю щоденними різноманітними проблемами ми обходимо, оминаємо увагою дорогих нам людей. Ні, ми не забуваємо про них, і навіть у розмовах з колегами й друзями часто тепло їх згадуємо, але – все на бігу. І ми все думаємо, що в нас ще буде час, щоб зустрітися, висловити все, що на душі, сказати всі добрі слова, яких у нас за ці роки накопичилося дуже багато. Аж раптом – не встигли! Й гірко плачемо, сумуємо, докоряємо собі, що не сказали цих слів, що так і не дізнається дорога нам людина про нашу любов, вдячність і нашу відданість.

Пробачте мені, дорога Нінель Степанівно, що я не встигла подякувати Вам за те материнське тепло, яке зігрівало усіх нас: і студентів, і викладачів нашого факультету початкових класів, давало нам спокійну впевненість у тому, що в нас усе буде добре і що ми завжди зможемо усе, чого хочемо.

Пам’ятаю вашу лагідну посмішку, тихий голос, Вашу доброту. Ніколи за усе життя Ви не підвищили інтонації, навіть на тих, хто

цього заслужив. Як справжній майстер педагогічної дії, Ви завжди знаходили особливий підхід до кожного з нас, і в кожній ситуації поводитись з нами мудро, підтримуючи, огортаючи своїм теплом, заряджаючи своєю енергією радості, надихаючи на різноманітні творчі справи. А їх на нашому факультеті було багато: це і “Театр казки”, і гра “Що? Де? Коли?”, і студентські ярмарки і ще багато іншого. Ви завжди знаходили час відвідати наші репетиції, щедро нас хвалили, і ми тоді ще більше старалися – особисто для Вас, бо хотіли вас порадувати, знаючи, що усі наші справи Ви берете дуже близько до серця.

Мені запам’яталася наша розмова, в якій Ви колись сказали, що, повернувшись з роботи, годину сидите нерухомо, бо немає сил. Дійсно, ми усі й наше “непокоїне факультетське господарство” забирали багато Вашої життєвої енергії, Ви віддавали нам своє серце. Але Ви ніколи не скаржилися на життя й любили нас так, як вчителька початкових класів любить і оберігає своїх першачків. І Ви були для нас усіх такою ж, як вчителька початкових класів: і керівником, і педагогом-вихователем, і мамою, і еталоном прикладом, і величезним незаперечним авторитетом.

Дякую Вам, дорога Нінель Степанівно, за ту оазу тепла і доброти, яку Ви створили на нашому факультеті початкових класів. Щаслива, що зросла у цьому життєтворчому й людинотворчому середовищі. Й пробачте, що так і не встигла сказати Вам цього за вашого життя.

Вікторія Василівна Підгорна,

старший викладач, завідувач кафедри музичного виховання Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1985–1987 рр.), заступник декана факультету підготовки вчителів початкових класів з виховної роботи (1987–1994 рр.);

старший викладач кафедри музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

З 1987 року мені випала честь працювати пліч-о-пліч з Нінель Степанівною Литвиненко на посаді заступника декана з виховної роботи факультету. Завжди з приємністю згадую моменти як діло-

вого, так і простого людського спілкування. Цей час був зоряним часом великих справ, заслужених успіхів, втілених мрій.

У її задумах завжди була мудрість, на роботі – підтримка, у серцях студентів і колег – розуміння і світло людської вдячності. Її творча енергія і життєлюбність завжди приносили радість і задоволення колегам і студентству. Вона була для нас взірцем повної відданості справі, енергійності, цілеспрямованості, наполегливості у досягненні мети, високого професіоналізму. Вимогливість як керівника, вміння чітко ставити завдання і вказувати найоптимальніші шляхи їх розв’язання, здатність розуміти колег, студентів, їхні потреби й проблеми – ось що завжди відрізняло її від багатьох людей, наділених владою і повноваженнями.

Надзвичайно послідовно здійснювала свою мрію про розвиток і вдосконалення матеріально-технічної бази факультету. Навчальний корпус № 3, де знаходиться психолого-педагогічний факультет, у ті часи був студентським гуртожитком, він потребував перепланування і ремонту. Гордістю було створення аудиторії для хорових занять, танцювальних залів. Аудиторії для лекційних і практичних, індивідуальних занять наповнювалися красою колективної працездатності. Оформлювались музеї факультету: “Історії факультету”, “Декоративно-ужиткового мистецтва”, “В. М. Верховинця і українського народного хору “Калина”.

Професійна діяльність Нінель Степанівни, її самовіддана праця на ниві української освіти, культури і духовності Полтавщини гідні наслідування. Поряд з нею всі ми ставали кращими. Її завжди молода душа відчувала красу життя. Важлива грань її особистості – духовність. Дотик до великого мистецтва наповнював і окрилював. На факультеті розвивалися творчі здібності, створювалися можливості для реалізації таланту і потенціалу студентства. Бо вміння творити щось нове – найвищий ступінь розвитку особистості.

На факультеті створюються і плідно працюють колективи художньої самодіяльності: народний ансамбль бального танцю “Грація”, народний ансамбль танцю “Весна”, оркестр баяністів, ансамбль політичної пісні, вокальний ансамбль, народний вокально-інструментальний ансамбль “Вікторія”, СТЕМ, “Джаз-квартет” та інші. На обласному міжвузівському конкурсі “Студентська весна” за високу виконавську майстерність колективи отримують дипломи 1 та 2 ступеня. Викладачі факультету Г. Левченко, М. Вовк,

П. Лиманський керують колективами художньої самодіяльності інституту (нині університету).

Кожна група факультету мала можливість проводити творчі вечори у студентських клубах “Ворсклянка”, “Глобус”. У цих же клубах проводилися творчі зустрічі з учасниками всеукраїнських і міжнародних конференцій.

Народжуються традиції факультету: зустріч з випускниками, конкурс “Казок”, конкурс художньої самодіяльності і курсів, проведення ярмарок, проведення наукових конференцій різного рівня, налагоджуються міжнародні зв’язки з педагогічними закладами Польщі.

Плідно працює студентський деканат, робота якого отримує найвищі оцінки у рейтингах інституту. Організуються благодійні концертні програми для дітей шкіл-інтернатів, для школярів міста і області, новорічні казки, підготовлені групами, ставляться у багатьох навчальних закладах міста.

До 20 річниці існування факультету створюється перший відеофільм про факультет, презентація якого відбулася на міжнародній науково-практичній конференції. Високому науковому представництву було цікаво побачити фрагмент проведення конференції і себе у кадрах фільму.

Нінель Степанівна внесла визначальний вклад у створення і розвиток педагогічного (нині психолого-педагогічного) факультету. Вона щоденно формувала нове покоління освітян, науковців, передавала кожній молодій людині неоціненний скарб високої освіченості, багатой духовності.

Вона опанувала те, на чому ґрунтуються істинні досягнення, придбала те, що можна віддавати іншим. Завдяки творчій, самовідданий та подвижницькій праці, педагогічній майстерності і безкорисливому добру, які вона повсякчас дарувала своїм вихованцям не одне покоління студентів, окрилених вірою в себе, у власні сили, завдячують Нінель Степанівні своїми професійними здобутками.

Ми низько клоняємося Учителеві, Вихователю, Викладачеві, Науковцю, Людині, зусиллями якої творилося майбутнє психолого-педагогічного факультету.

Олена Іванівна Попова,

старший викладач кафедри педагогіки і методики початкового навчання Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1984–1997 рр.), заступник декана з методичної роботи (1987–1989 рр.)

Сімдесяті... Я викладач досить молодий. Досвід невеличкий. Трапилася нагода перейти працювати в Полтавський педагогічний інститут. Ректором на той час був І. А. Зязюн. Я працювала на кафедрі загальної педагогіки. Це був початок моєї нової роботи. Була радість від спілкування, від самої роботи. Гарні, розумні студенти, творчі люди. Досвідчений колектив. Увагу мою привернула не молодь, а красива струнка жінка з лагідною посмішкою, чорними очима. Струнка, худенька, мудра.

Інститут розширювався, створювалися нові кафедри і факультети. Мова на той час йшла про створення факультету підготовки вчителів початкової школи (педфаку). Мене запросила Нінель Степанівна перейти до них на кафедру. Я зголосилася. Так відбулася наша зустріч. Я хвилювалася, бо там працювали досвідчені вчителі – викладачі. Вразили мене і студенти: талановиті учні, добре підготовлені, випускники шкіл області і ще – з інших регіонів. Вони, як сонечко, висвітлювали світло, сяяли, як зірочки, очі. Добра енергія йшла від них, надихала...

Життя вирувало... Відчувалося бажання навчатися, творити. Все було: амбіції, суперечки, змагання... Спілкування між ними – наче з гірким присмаком полину гіркого та смачної малини. Уважні, норовливі, спритні з задоволенням працювали. З великою повагою ставилися до декана, розумного викладача, психолога, професіонала, відмінного керівника.

На роботу надихала її повага до колективу, уміння працювати з людьми і любов до роботи. Припустимо й таке – на роботі вона раніше всіх. Приходиш на нульову пару, а в деканаті вже горить світло і ...чекають розмови окремі студенти... Сміємося: – Що, не спиться?! Тихесенько всміхається і дивиться так лагідно-лагідно... А в очах питання: А чи порядок?! Розмова з колективом – окремо. Завжди виникали питання і проблеми. Головне було: як зробити краще? Головна вимога – порядність і дисципліна, гарна підготовка до роботи. Нінель Степанівна вміла говорити зі студентами.

Її завжди можна було бачити зранку в колі студентів... У них свої були розмови, питання, новації. Доброго ранку! – завжди слова-вітання вчувалися в коридорі, аудиторіях. Головне – добрий початок нового дня... Завжди жила якась нова ідея... Розроблялися інновації, нові технології, завжди обмін думок та побажання. Алло, шукаємо таланти! – вічний пошук. Серйозне ставлення до всього, вміння розібратися, надати пораду, підтримати колегу, у чомусь допомогти, сприяти досягненню мети...

Приходила на роботу Нінель Степанівна раніше за всіх, як на нульову пару. В деканаті горить світло. Тиша в коридорах... Зранку вже все підготовлено до роботи. Поступово з'являється більше народу. Чути гомін, розмови. Біля розкладу і дверей деканату накопичується більше народу. Тривожні голоси і посмішки, сміх... Привертає увагу газетний свій лист: – Алло! Де таланти? Шукати – не гріх!!! Запрошуємо всіх!

Жили ідеї... Усі проблеми обговорювалися і на зборах, і в деканаті. Декан – і наставник, і вихователь... Викладачі теж разом! Робота – велика відповідальність. Студент, – наче вже доросла людина, але молода і досвіду не так і багато... А за порадою – звертається до викладача-декана...

А воно завжди є і ... поряд... Це зустрічі. Перш за все, на кафедрі, пізніше в деканаті. Є завжди питання: – Як справи? Чути голоси викладачів, розмови студентів, впевнений голос Нінель Степанівни... Це випадкова зустріч з деканом. З цікавістю вже спостерігаємо реакцію студента. Є тривога в очах, невпевненість. Мовчки все вислухав. Художня самодіяльність, гуртки працюють, творчі роботи, звіт про неї, літературні спроби, наукові доробки, конкурси... Натхнення, зацікавленість, навіть бажання слави... І працює рольова гра...

Велика робота відбувається з першокурсниками. Деканат приділяє увагу їм і допомагає кураторам. Різноманітність – таке життя студентів. Їх залучають і до роботи, і до перемовин. Зустрічаються часто всі на нарадах. Цікаві завжди приватні розмови про побут... Студенти – це батьків своїх діти. Їм ще хочеться поспати, а не вставати раніше. Десять можуть збрехати, схватись. Є проблеми стосунків, підтексти, спокуси, та декого – й оса вкусить. Різноманітне життя – не надокучить. Фантазій багато. А в чому річ?! Це й гордість наша...

Отак згадалося все, як починалося... Складалися традиції, шукали таланти, народжувалась казка. Виступали у школах, не було амбіцій... А в інституті – різні у всіх мотиви. Є спортсмени на факультеті – є й перше місце. Відмінники – разом на стенді, помітна посмішка на обличчі. Хтось зневірився. Тут декан – і завжди на місці. Виникли чвари – розберемося... Гарний психолог! Студенти вірять і мріють про хороше. Творчі роботи... Вірші, казки пишуть, танцюють, малюють, хороводи з дітьми водять. А хлопці в Афгані – воюють. Це все – студенти наші. Не дуже балакучі... Та ціну собі знають. А це результат великої роботи декана, викладача – творця нової людини, гарного вчителя. Організована робота для студентів: перевірки, чергування, фізична робота – і якість помітна зразу.

Невтомна була Нінель Степанівна, зробить все якнайкраще. В її любові – сила! Вона і вчитель, і матір вірна. І в неї сім'я, як не дивно, та є ж чоловік і свої рідні діти... І сил вистачає у неї вправно, якісно діяти!

Прийде на кафедру, погляне, всміхнеться, Сонечком зійде, розкаже щось дивне...

Ситуації бувають різні. Припустимо: перевірка в гуртожитку. Спить собі небога зранку, щось йому й сниться. Заходить Нінель Степанівна: "О, доброго ранку, юначе!" Підскочила велика дитина та хотіла бігти. "Ну що ж ти, як мала дитина?" Слово вчителя зачепило. Були й інші дива!

Галина Вікторівна Пужай,

*старший викладач кафедри музики Полтавського
національного педагогічного університету імені
В. Г. Короленка*

Моє перше знайомство із деканом Нінель Степанівною у 1981 році розвінчало стереотип про жінку-керівника і науковця радянських часів. Красива, приязно усміхнена молода жінка з виразними променистими очима, Нінель Степанівна одразу привертала до себе співрозмовника небайдужістю і щирою зацікавленістю, інтелігентністю й толерантністю. У перші місяці своєї викладацької роботи, відвідавши відкриту лекцію доцента Н. С. Литвиненко з психології, впіймала себе на бажанні прийти ще, щоб послухати захопливі емоційні розповіді про дитячу психологію, доповнені безліччю яскравих життєвих прикладів.

Нінель Степанівні був притаманний особливий талант до спілкування зі студентами й керування підлеглими викладачами та співробітниками: неформалізований і витриманий. Її позитивізм у поєднанні з жіночим шармом викликали бажання до наслідування. А умиротворяюча інтонація голосу в свій час остудила не одну гарячу студентську й викладацьку голову. Вона ніколи не озвучувала накази й завдання в категоричній чи наказовій формі. Це виглядало як особисте прохання або звернення, на яке неможливо було не відгукнутися чи відмовитися. І це не було слабкістю й поступливістю з боку декана. Так проявлялося мистецтво керування колективом.

Зараз можно сказати, що в ті часи Нінель Степанівна була сучасним керівником європейського зразка.

Ніна Іванівна Рибас,

старший викладач, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1981–1994 рр.);

доцент кафедри дизайну архітектурного факультету Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

У 1980 році Нінель Степанівна запросила мене на роботу на свою кафедру. В той час я вже працювала десять років у Полтавському будівельному інституті імені Юрія Кондратюка на кафедрі архітектурного проектування архітектурного факультету, викладала: рисунок, історію мистецтв. Справу свою дуже любила тому пропозиція Нінель Степанівни у перспективі створити у Полтавському педагогічному інституті на базі факультету початкових класів нову спеціальність – образотворче мистецтво – я сприйняла як досить привабливу.

Спочатку працювала на кафедрі початкового навчання за сумісництвом, забезпечувала дисципліни образотворчого циклу. Пізніше на факультеті початкових класів спільно із Нінель Степанівною розбудовували кафедру образотворчого мистецтва. Згодом були запрошені викладачі Л. Г. Безуглова, Л. В. Бичкова, Л. С. Тупікіна, О. Б. Унковський.

Нінель Степанівна була педагогом за покликанням. Розуміла кожного студента та викладача, була наче мати для більшості на факультеті. Ми вдячні за можливість творчої співпраці, отримане задоволення від спілкування.

Наталія Олександрівна Сайко,

випускниця педагогічного факультету 1994 року спеціальності “Дошкільне виховання”, асистент кафедри педагогіки і методики початкового навчання Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1994–1996 рр.);

доцент кафедри соціальної і корекційної педагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

“Спостережливість, спостережливість і ще раз спостережливість” – відомі слова видатного психолога І. Павлова. Кожного разу, коли треба було підкреслити важливість психології та психолога у житті людей, Нінель Степанівна – прекрасний психолог, талановитий керівник, Учитель – наголошувала на цих словах. Нінель Степанівна – людина, яка завжди могла підтримати, заспокоїти, надати фахову пораду. Після її похвали хотілося творити, відступала боязкість помилитися.

Пам’ятаю, як вперше прийшла на роботу, учорашня студентка, не знала з чого почати, як і що правильно зробити, постійно вагалася чи правильно виконую обов’язки викладача, наскільки професійно ставлюся до студентів, чи відповідає мій викладацький стиль педагогічним вимогам, та одного разу запросила Нінель Степанівна мене і ще одного молодого викладача до свого кабінету і прозвучали такі слова: “Дівчата, які у вас проблеми, що вам важко дається, у чому допомогти? Я вже знаю, ви вимогливі викладачі, дуже добре відгукуються про вас студенти, а це є найважливішим”. Після такої підтримки з’являлася впевненість у своїх силах та бажання удосконалюватися.

Такою і залишилася в моїй пам’яті Нінель Степанівна – людина, яка тонко відчувала внутрішній стан співрозмовника, розуміла його та могла підтримати, допомогти порадою, толерантно зробити зауваження та, обов’язково, висловити віру у світле майбутнє.

Лариса Анатоліївна Руденко,

випускниця педагогічного факультету 1986 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання, музика”;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу практичної психології Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти НАПН України

У пам’яті завжди залишається найкраще зі студентських років, незважаючи на недоспані ночі перед іспитами, аврали під час сесії, неймовірну кількість матеріалу, який потрібно опрацювати у надто вузький проміжок часу...

Найяскравішим спогадом про початок навчання в інституті є людина, яка, ніби матуся, за руку привела на факультет початкового навчання, – Нінель Степанівна Литвиненко. І до самого випуску відчувалася її тепла опіка, доброзичливість, материнська ласка...

На жаль, життя на Землі є скінченням, але людина живе стільки, скільки про неї живе Пам’ять. Добра вдача Нінель Степанівни, її життєве кредо – зрозуміти, допомогти, переконати на користь Доброго – забезпечили їй життя вічне у наших серцях, у наших думках, у нашій пам’яті, де закарбувався її променистий, розумний і такий добрий погляд.

Нінель Степанівно, дякую Вам безмежно за ваше ставлення до мене, завдяки якому великою мірою я відчула в собі покликання – бути Педагогом.

Вічна і світла Вам пам’ять!

Наталія Вікторівна Сулаєва (Тітенко),

випускниця педагогічного факультету 1992 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання, музика”;

доктор педагогічних наук, професор кафедри музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, заслужена артистка України

Найяскравіші роки нашого життя – студентство. Час, коли радість пізнання основ омріяної професії поєднувалося з надзви-

чайними враженнями від цікавого, насиченого різноманітними подіями дозвілля. Сьогодні ясно усвідомлюється, що цей шлях супроводжували педагоги, наставники, котрі й скеровували нашу нестримну енергію в правильне русло. Серед них щира й турботлива Нінель Степанівна – декан, для якої, здавалося, не існувало студента, котрого б вона не знала особисто; справи, якою б вона не захоплювалася; студентської ідеї, яку б вона не підтримувала.

Усе ж починалося з “неймовірно складного” випробування – співбесіди, позитивний результат якої суттєво впливав на вступ до педагогічного інституту. Як боязко було заходити в аудиторію, де сиділа комісія на чолі з деканом. Та це до перших, сповнених світла й позитиву слів Нінель Степанівни: “Добрий день, заходьте”, що супроводжувалися посмішкою й особливим блиском очей. Більшість абітурієнтів одразу ставали “талановитими”, “дуже гарно” (зі слів Нінель Степанівни) читали вірші, співали, танцювали, малювали... Найбільше запам’яталася співбесіда з одним із хлопців (на факультет вступали переважно дівчата). Після ствердної відповіді на запитання Нінель Степанівни щодо того, чи хоче він бути вчителем початкових класів, декан поцікавилася: “Ви співаєте, граєте, танцюєте, малюєте?” Хлопець ніяково відповів: “Ні”. Наступні слова декана вразили всю аудиторію: “Напевне, ви просто дуже хороша людина”...

Такими “хорошими” ми, здавалося, були все студентське життя: коли отримували гарні оцінки на практичних з психології, грали на сцені першу свою групову казку, варили вареники й випікали тістечка для участі в ярмарку, готували млинці для Масляної... Щоправда іноді, після нічних “концертів”, які відбувалися в 429-430 кімнатах гуртожитку № 1, ми отримували й своєрідний наганяй. Наша “віртуозна” гра на фортепіано, акордеоні, скрипці та гітарі, що супроводжувала виспівування “виводом” не один десяток пісень (у секції жили студенти-музиканти, та ще й калиняни!!!) не залишала “байдужим” нікого. Тому на ранок ми сиділи в кабінеті декана... Було соромно й ніяково... Пронизливий погляд Нінель Степанівни, витримана нею пауза, потирання рук ще більше пригнічували. Та раптом ми почули тихе й пронизливе: “Ай-яй-яй-яй-яй! Біжіть, бо на пару запізнитесь”. “І це все???”. Ні, це було не все. Вже через тиждень наші таланти “знадобилися” для привітання викладачів факультету зі святом. Не буду стверджувати, що

після такого “покарання” ми перестали співати й грати, та все ж урок отримали гарний і намагалися бути кращими.

Вклоняємося Вам, наш дорогий декане, за мудрість і людяність, виваженість і розуміння, за теплоту Вашого великого серця! Пам’ять про Вас, Нінель Степанівно, дає сили й натхнення до дії, не дозволяє схибити у взаєминах з нашими, все такими ж талановитими, студентами, хорошими й відданими своїй справі колегами.

Любов Марківна Тріш,

старший викладач кафедри педагогіки і методики початкового навчання Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1982–1990 рр.), заступник декана з методичної роботи, старший викладач кафедри філологічних дисциплін Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1990–1997 рр.)

*Нінель Степанівні Литвиненко
присвячується*

СВІТЛА ПАМ’ЯТЬ ДЕКАНУ

*Пішла від нас у небуття
Розумна і красива жінка.
На жаль, немає вороття
З тієї вічної домівки.
Та нам залишила вона
Свій світлий образ, добру славу.
Родині – наші співчуття,
А їй – велику нашу шану.
Ніщо вже в неї не болить,
І серця вже ніщо не крає.
Хай буде пухом їй земля,
Нехай вона відпочиває.*

10.09.2014 р.

Ольга Андріївна Федій,

випускниця педагогічного факультету 1986 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання, музика”;

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової і дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Нінель Степанівна! Наш Декан... наша Мама... Як багато доброго, щирого, рідного пов'язане у нас, колишніх випускників педагогічного факультету, з цим іменем! Здається, на нього щиро-сердно озивається уся освітянська громада початкової школи не тільки Полтавщині, але й далеко за її межами. Сотні й сотні вдячних випускників-педфаківців, сповнених силою великого натхнення та мудрості цієї жінки, несуть нині по світу її любов та відданість вчительській справі, дитячому серцю та її Величності – Педагогіці Добротворення!

Педагог від Бога! Педагог душею. Педагог, що звертається до тебе посмішкою, а в тім дарує впевненість та віру у власні можливості, у твою перемогу! Її лекції хотілося слухати й слухати... і не було їм кінця у нашому житті, бо вони продовжувалися у ньому своєю педагогічною мудрістю, своєю філософією любові до життя й учительській професії, продовжувалися вже власними відкриттями великих таємниць великих справ наших маленьких тілом, але не душею учнів! Ми й нині зв'яємося з нею – нашою доброю, щирою Нінель Степанівною! З нашим Вчителем!

У педагогічному арсеналі її виховних впливів було дві “граничні технології”, результативність яких зашкалювала по всім відомим педагогіці показникам. Вмотивованість на рівні “совісті та честі бути гідною людиною”, готовність до дії та власна реальна індивідуально-діюча “самість” студента-людини, студента-майбутнього учителя, – все те без чого неможливе повноцінне існування у педагогічній професії... І були вони неймовірно прості й правдиві, ці нехитрі технології її душі: *перша* – то крайній осуд, незадоволення нашого Декана, коли спокійним тоном вершила вона наші “витівки” гаслом, який могла промовити тільки Вона, з легко упізнаним наспівом: “Е-е... Це – не годиться!”. Друга – то небувале заохочення, сигнал, поклик, довіра й надія одночасно,

абсолютна переконаність у тому, що ми обов'язково виконаємо Її доручення, коли поміж студентами передавався пароль-заклик: "Нінель Степанівна ПРОСИЛА це зробити...". І робилось, робилось усе з любов'ю й совістю, не за страх бути покараним, а за гаряче прагнення бути оціненим Нею!

Згадувати Нінель Степанівну можна нескінченно довгими щирими спогадами нашого студентського життя... А з роками.... Здається можна просто розумно помовчати ... замислитись, прислухатись до світу, до себе, до іншого в цьому світі, а можливо й до народження в людині нової думки, нового почуття ... так, як робила це Вона, спілкуючись с нами, своїми студентами під час коротких перерв між парами... Ми завжди прагнули до зустрічей з Нею.... Летіли, мов на крилах, маючи бодай найменший привід розповісти Їй про свої успіхи або невдачі.... А Вона завжди чекала на нас. І на всіх вистачало Її терпіння, Її серця... З часом деканат ставав замалим для всіх бажаючих та прагнучих до цих коротких побачень і тоді наш Декан виходила на поріг свого кабінету і спілкувалась з нами саме так, при відкритих дверях, збираючи поглядам усю цю навалу студентської братії, намагаючись почути кожного... Посмішка, уважний погляд, ледь-ледь нахилена у бік голова... Красива жінка, охайна зачіска, бездоганний одяг, красива душа...

Про нас Вона знала усе.... Пам'ятала усіх не тільки за даними академічного журналу, але й за "здобутками" наших сердець, за нашими життєвими перемогами та поразками. Не забувала й з часом, неймовірно швидко й точно обирала з пам'яті імена та історії своїх студентів зустрічаючи їх через 10, 15, 25 років після випуску! І це вражало й не могло залишатися поза почуттями й душами педфаківців...

Пам'ятаємо і ми Вас, наша люба Нінель Степанівна! Вічна честь та хвала Вашим добрим справам... Ви була справжньою королевою наших сердець! А відтак: "Віват, Нінель Степанівно! Віват!!!"

Лідія Олексіївна Хомич,

завідувач кафедри педагогіки і методики початково-го навчання Полтавського державного педагогічно-го інституту (університету) імені В. Г. Короленка (1988–1995 рр.; 1998–2006 рр.);

доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Відмінник освіти України

ЛЮДИНА ВЕЛИКОЇ ДУШІ

Життєвий шлях Литвиненко Нінель Степанівни, був пов'язаний із педагогічною діяльністю. Лагідне серце фахівця своєї справи зіграло не одну тисячу учнівських і студентських душ. Її професійна мудрість забезпечувала підготовку висококваліфікованих спеціалістів освітянської ниви.

У вересні 1977 року у Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка було створено факультет підготовки вчителів початкових класів. Біля витоків факультету стояла Н.С. Литвиненко. Першим організаційним підрозділом факультету була кафедра педагогіки і методики початкового навчання, яку з вересня 1978 року очолила Нінель Степанівна. У жовтні 1979 року вона була призначена деканом новоствореного факультету і обіймала цю посаду двадцять років.

Викладачі кафедри педагогіки і методики початкового навчання були однодумцями Нінель Степанівни, адже вона вміла бачити людей як психолог і саме таким пропонувала працювати на факультеті. У той час це були доценти Н.А. Вакуленко, Е. Ф. Палажченко, І. М. Мудрий, Н. Г. Горпинич, старший викладач Н. І. Рибас, асистенти Т. М. Байбара, Н. М. Зікун, В. В. Кудіна, Т. А. Ткаченко, М. І. Дідора, Р. А. Колеснікова, Т. В. Лихошвай, Н. М. Бобух, Л. О. Хомич, Н. Д. Карапузова, М. П. Лещенко, старші лаборанти Л. П. Гоч та Л. Д. Маслій.

Увесь період роботи на факультеті Нінель Степанівна опікувалася проблемою підвищення професійного рівня викладачів, сприяла тому, щоб кращі випускники залишалися працювати на факультеті. Зокрема за її підтримки кандидатські дисертації захистили такі випускники факультету, як Н. В. Косенко, В. С. Ірклієнко, О. О. Войналович, Н. М. Манжелій, С. П. Олійник, В. П. Шпак, О. А. Федій, Н. Ю. Дем'янюк, Ю. М. Ковалевська, А. С. Харченко,

О. М. Отич, Т. М. Пазюченко, Л. А. Руденко, Н. В. Сулаєва, В. І. Безрезан, Т. В. Коваленко.

Цей колектив однодумців сприяв утворенню і розвитку багатoproфiльного психолого-педагогiчного факультету. Саме ці люди на чолі з Н. С. Литвиненко доклали чимало зусиль і ретельної праці для розбудови нового факультету, розв'язання численних проблем перших років існування – підбору викладацьких кадрів, розробки комплексів навчально-методичного забезпечення, заснування наукових шкіл, створення матеріально-технічної бази.

Починаючи з 80-х років і до останніх днів роботи деканом, Нінель Степанівна здійснювала, разом з керівництвом інституту та у відповідності до потреб освітніх закладів регіону та країни в цілому, запровадження нових спеціалізацій та спеціальностей на факультеті. Зокрема, разом з підготовкою вчителя початкових класів почали готувати вчителів музики та образотворчого мистецтва (1981), вихователів дошкільних закладів (1990), вчителів-хореографів (1991 рік), практичних психологів для закладів освіти (1993 рік) та соціальних педагогів (1996 рік).

Нінель Степанівна постійно дбала про зміцнення матеріально-технічної бази факультету: створено кабінет педагогіки і психології початкового навчання; засновані кабінети педагогічної майстерності, української та російської мов та методики їх викладання, методики трудового навчання, комп'ютерної та обчислювальної техніки, майстерні з малюнку, живопису, скульптури. Обладнані кабінети для індивідуальних занять з музики, хорклас та хореографічні зали. З ініціативи Н. С. Литвиненко силами студентів факультету були збудовані три теплиці, у яких вирощувалися троянди, овочеві культури. Саме там студенти проходили сільськогосподарську практику, мали можливість спостерігати за вегетацією рослин, що мало важливе значення у їхній подальшій професійній діяльності, оскільки випускники отримували розподіл в основному у сільські школи.

Нінель Степанівна завжди прагнула до того, щоб поряд із серйозною навчальною діяльністю життя студентів було яскравим, романтичним, насиченим гумором. Цьому сприяли запроваджені нею традиції, які склались на факультеті поступово: ярмарки, свято “У нас в гостях батьки”, конкурси інсценованої казки, щорічні традиційні зустрічі (27 березня) з випускниками факультету.

У другій половині 80-х років з ініціативи та за підтримки Н. С. Литвиненко викладачі факультету почали співпрацювати

з Вищою педагогічною школою в Слупську (Польща) та з Велико-тирнівським університетом імені Кирила та Мефодія (Болгарія). Щорічно відбувався обмін науковими та студентськими групами. Польські і болгарські викладачі брали участь у проведенні спільних міжнародних наукових конференцій, виступали з цікавими лекціями та вели практичні заняття. Відповідно, наші науковці працювали у Польщі та Болгарії, брали участь у науково-практичних конференціях, читали курси лекцій для болгарських студентів, організовували літню педагогічну практику в дитячих таборах відпочинку Болгарії для наших студентів.

Нінель Степанівна велику увагу приділяла якісній підготовці висококваліфікованих фахівців початкової школи, дошкільних закладів, практичних психологів і соціальних педагогів; сприяла вивченню ними передового досвіду вчителів-новаторів та кращих учителів Полтавщини, України в цілому; постійно дбала про вдосконалення педагогічної майстерності викладачів та рівень їхнього наукового зростання.

Увесь шлях розвитку факультету довжиною у двадцять років – час, коли його робота здійснювалася під керівництвом Н. С. Литвиненко, відображено у створеному за її ініціативи музеї історії психолого-педагогічного факультету.

За свою плідну творчу педагогічну працю Н. С. Литвиненко удостоєна високих нагород: медалі А. С. Макаренка (1983), медалі Н. К. Крупської. Вона “Відмінник вищої школи”.

Ігор Анатолійович Шипулін,

випускник педагогічного факультету 1986 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання, образотворче мистецтво”, викладач кафедри образотворчого мистецтва Полтавського державного педагогічного інституту (університету) імені В. Г. Короленка (1990–2001 рр.);

керівник дитячої художньої студії “Маленький принц” м. Полтави

Двадцять дев’ять років минуло від моменту першого випуску художників кафедри образотворчого мистецтва, тоді ще педагогічного, а нині – психолого-педагогічного факультету.

Роки навчання в інституті, час після його закінчення сповнені розмаїттям спогадів і вражень. І, звісно ж, пов'язані з різними людьми. Особливо з тими, хто в твоєму житті став значущим. Такою людиною для мене є Нінель Степанівна Литвиненко – перший декан педагогічного факультету.

Наше знайомство відбулось напередодні вступу до інституту, коли художній керівник театру-студії “Гротеск” А. Б. Трегуб привів нас, трьох юнаків (О. Усачова, Ю. Цицяла, І. Шипуліна), до Нінель Степанівни в кабінет, аби представити. Вона зустріла нас, наче ми були давно знайомі. Від неї віяло мудрістю і материнським теплом та затишком. Пізніше, коли ми були вже студентами, і коли потрібна була наша допомога в опоряджувальних роботах на факультеті, в інституті або підшефних школах міста, нас запрошувала декан і говорила коротку, але переконливу фразу: “Хлопці, ви ж художники!” Після таких слів гріх було не відчувати себе великими митцями пензля й олівця.

І, звичайно ж, не можна не згадати про факультетські курси, концерти і вистави. Якось учергове запросила нас Нінель Степанівна. “Сідайте, хлопці!” – це означало, що розмова передбачається серйозна, вирішувати питання будемо на рівних, і від нас залежить багато. Ключові звороти звучали так: “Хлопці, є ідея... А що як ми поставимо виставу?.. А що нам потрібно для цього?.. Кістяк у нас є – це ви... Ви ж можете... Усім, чим можемо – допоможемо...” тощо. І в результаті, звичайно ж, все виходило. Реалізовувалися будь-які ідеї: були і студевілі до 1 квітня, і казки-вистави у підшефних колгоспах, і концертні номери на різних заходах, будівельні й оздоблювальні роботи по облаштуванню навчальних корпусів і гуртожитків нашого інституту.

Було все те, що наповнювало духовно наше життя, залишаючись у нашій пам'яті і серці на довгі роки, допомагаючи жити, любити й працювати. Написане – це лише коротка замальовка з життя нашого рідного факультету і його керівника Н. С. Литвиненко. З любов'ю і теплотою можна було б згадати ще й багатьох однокурсників та викладачів, які роблять цей світ добрішим, світлішим і чистішим, запалюючи в ньому нові зірки. Але ця тема – для іншої історії.

Валентина Павлівна Шпак,

випускниця педагогічного факультету 1988 року спеціальності “Педагогіка і методика початкового навчання”;

доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Якою я пам’ятаю Нінель Степанівну? У моїх спогадах це інтелігентна, витончена людина спокійної вдачі. Жодного разу вона не підвищила голос на студента чи викладача; їй достатньо було лише пильно подивитися в очі і лагідно запитати: “Як же Ви могли так вчинити?” Після такого почуття каяття за провину чи то невчасно виконане доручення переслідуватиме вас доволі тривалий час, і ви зробите все, щоб більше ніколи не розчарувати цю лагідну жінку.

Згадую перші дні роботи на посаді асистента кафедри педагогіки і методики початкового навчання, і спадає на думку сказане кимось із викладачів: “Запам’ятай, що Нінель Степанівна приймає на роботу виходячи з двох критеріїв: охайна зовнішність і моральна чистота. Наш декан ніколи не терпітиме сварливу людину, яка не здатна знаходити спільну мову з колегами чи кривдить студентів”. Мабуть, це стало моїм життєвим кредо, бо, згадуючи Нінель Степанівну, ніколи не “виходжу з себе”, не підвищую голос, а завжди прагну дійти компромісу в будь-якому питанні. Для мене улюблений декан на все життя став зразком викладача вищої школи – сплавом освіченості, громадянськості й порядності.

**ПОКАЖЧИК
ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ**
Н. С. Литвиненко

1. Литвиненко Н. С. До методики активізації діяльності учнів / Н. С. Литвиненко // Рад. школа. – 1970. – № 10. – С. 22–24.
2. Литвиненко Н. С. Изучение личности учащегося в связи с выбором педагогической профессии / Н. С. Литвиненко, И. П. Подласый // Профессиональная ориентация и консультация молодежи : материалы к межвуз. науч. конф. – Новокузнецк, 1970. – С. 114–115.
3. Литвиненко Н. С. О количественных методах исследования проблемы активности / Н. С. Литвиненко, И. П. Подласый // Стимулы и мотивы познавательной деятельности учащейся молодежи : материалы науч. конф. – Владимир, 1970. – С. 129–135.
4. Литвиненко Н. С. Розвиток пізнавальної активності учнів в умовах програмування проблемно-пошукової діяльності / Н. С. Литвиненко, Н. М. Калюжна. – Полтава, 1970. – 17 с.
5. Литвиненко Н. С. Використання методів програмованого навчання у роботі із студентами-заочниками при вивченні курсу психології / Н. С. Литвиненко, І. П. Підласий // Заочна педагогічна освіта : зб. метод. матеріалів – К. : Вища школа. – 1971. – Вип. 11. – С. 15–20.
6. Литвиненко Н. С. Проблемне навчання та типологія пізнавальних завдань / Н. С. Литвиненко. – Полтава, 1971. – 16 с.
7. Литвиненко Н. С. Использование элементов программированного обучения в проблемно-поисковой деятельности учащихся / Н. С. Литвиненко, Н. М. Калюжная // География в школе. – 1972. – № 6. – С. 42–45.
8. Литвиненко Н. С. Развитие познавательной активности учащихся в условиях проблемно-поисковой деятельности : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. пед. наук. : спец. 19.00.07 “Педагогическая и возрастная психология” / Литвиненко Нинель Степановна. – Казань, 1972. – 24 с.

9. Калюжна Н. М. Педагогіка / Н. С. Литвиненко, Н. М. Калюжна // Використання елементів програмованого навчання в проблемно-пошуковій діяльності учнів. – К., 1974. – Вип. 13. – С. 68–77.
10. Литвиненко Н. С. Використання елементів програмованого навчання в проблемно-пошуковій діяльності учнів / Н. С. Литвиненко, Н. М. Калюжна // Педагогіка : респ. наук. метод. зб. – К. : Рад. школа, 1974. – Вип. 13. – С. 68–77.
11. Литвиненко Н. С. Інструктивно-методичні матеріали з педагогічної практики для студентів III–V курсів : метод. розробка / Н. С. Литвиненко, Т. І. Гавакова. – Полтава, 1976. – С.
12. Литвиненко Н. С. Принцип активності і свідомості в процесі проведення занять в системі політосвіти : [метод. розробка] / Н. С. Литвиненко // Методичний бюлетень Будинку політосвіти. – Полтава, 1976. – № 27.
13. Литвиненко Н. С. Работа с учебником как средство активизации познавательной деятельности учащихся / Н. С. Литвиненко, Н. М. Калюжная // География в школе. – 1978. – № 5. – С. 49–51.
14. Литвиненко Н. С. Виховай характер / Н. С. Литвиненко // Комсомолец Полтавщини, 1979. – 1 лют.
15. Литвиненко Н. Ліворукість у дітей / Н. Литвиненко, Е. Палажченко // Зоря Полтавщини, 1979. – 24 берез.
16. Литвиненко Н. С. Ліворукість: бесіди про здоров'я дітей / Н. С. Литвиненко, М. І. Дідора, Е. Ф. Палажченко // Початкова школа. – 1981. – № 11. – С. 56–57.
17. Литвиненко Н. С. Юний педагог : программа факультатива [для учащихся 7–10 классов] / Н. С. Литвиненко, И. А. Зязюн и др. – Полтава, 1983.
18. Литвиненко Н. С. Изучение возрастных и индивидуально-психологических особенностей младших подростков как условие повышения воспитательной эффективности оценки их прилежания к учению и общественно-полезному труду / Н. С. Литвиненко // Теоретические и методические проблемы воспитания учащихся в свете реформы общеобразовательной школы : сб. науч. тр. – М., 1985, Ч. 2. – С. 120–129.

– [Рукопись деп в ОЦНИ “Школа и педагогика” МП СССР и АПН СССР 05.09.85 № 179–85 деп.].

19. Палажченко Э. Ф. Об улучшении подготовки учителей начальных классов по охране окружающей среды / Э. Ф. Палажченко, Н. С. Литвиненко, И. Н. Мудрый // Охрана окружающей среды и здоровье : тезисы докл. обл. науч.-практ. конф. / Полтав. обл. отдел здравоохранения ; Полтав. гос. пед. ин-т им. В. Г. Короленка. – Полтава, 1986. – С. 7–8.
20. Литвиненко Н. С. Оценка прилежания младших подростков к учению и общественно-полезному труду как средство стимулирования их положительного отношения к своим обязанностям / Н. С. Литвиненко // Совершенствование теории и практики воспитания школьников в свете решений XXVII съезда КПСС. – М., 1986 – Ч. 2. – С. 214–223. – [Рукопись деп. в ОЦНИ “Школа і педагогіка” 21.07.86 деп, № 175 – 86 деп].
21. Литвиненко Н. С. Системная организация учебного материала природоведческих дисциплин как фактор формирования нравственной рефлексии / Н. С. Литвиненко, И. Н. Мудрый, В. Н. Пономаренко // Нравственные и эстетические проблемы коммунистического воспитания студенческой и школьной молодёжи в свете решений XXVII съезда КПСС : тез. докл. и сообщ. обл. науч.-практ. конф. – Полтава, 1986. – С. 168–169.
22. Литвиненко Н. Вчити відчувати зв’язок / Н. Литвиненко, І. Мудрий // Комсомолець Полтавщини. – 1987. – 19 лют.
23. Литвиненко Н. С. Изучение личности учащегося в связи с выбором педагогической профессии / Н. С. Литвиненко, И. П. Подласый // Ориентация молодёжи на педагогическую профессию : тезисы Полтав. обл. науч.-практ. конф. – Полтава, 1987. – С. 111–112.
24. Мудрый И. Н. Системный подход к природоведческой подготовке студентов педфака / И. Н. Мудрый, Н. С. Литвиненко, В. Н. Пономаренко // Вестник высшей школы. – 1987. – № 1. – С. 52–55.
25. Палажченко Э. Ф. Творческое использование идей А. С. Макаренко о половом воспитании в подготовке студентов педвуза / Э. Ф. Палажченко, Н. С. Литвиненко, И. Н. Мудрый // Творческое наследие А. С. Макаренко и совершенствование

- подготовки педагогических кадров : тезисы докл. и выступ. на Всесоюз. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. А. С. Макаренко / МП СССР, МП УССР ; Полтав. гос. пед. ин-т им. В. Г. Короленка. – Полтава, 1988. – С. 145–146.
26. Литвиненко Н. С. Исследование познавательной активности учащихся в условиях проблемно-поисковой деятельности / Н. С. Литвиненко, С. П. Олейник // Методология и методы современных педагогических исследований : тезисы докл.: для обсуждения на XIII двухстороннем семинаре аспирантов и молодых ученых АПН СССР и АПН ГДР / АПН СССР ; Полтав. гос. пед. ун-т им. В. Г. Короленка. – М., 1989. – Ч. 2. – С. 39–42.
 27. Литвиненко Н. С. Кольорознавство / Н. С. Литвиненко, Л. В. Бичкова // Теорія кольорової гармонії : метод. посіб. [для спец. 2121 “Педагогіка та методика початк. навч. з додат. спец. вчитель образотв. мистецтва”]. – Полтава, 1990. – Ч. 3. – 48 с.
 28. Олейник С. П. Нравственно-эстетическое воспитание студентов средствами искусства / С. П. Олейник, Н. С. Литвиненко // Формирование нравственной и эстетической культуры учащейся молодежи в условиях обновления социализма : тезисы докладов обл. науч.-практ. конференции / Ун-т марксизма-ленинизма Полтав. обкома компартии Украины ; Полтав. гос. пед ин-т им. В. Г. Короленко, Полтав. обл. отделение философского общества УССР. – Полтава, 1990. – С. 63–64.
 29. Литвиненко Н. С. О некоторых психолого-педагогических проблемах компьютеризации учебного процесса в вузе / Н. С. Литвиненко, С. Н. Трипольська, В. И. Шепелява и др. // Интенсификация учебного процесса на основе компьютерной технологии обучения : материалы науч.-метод. конф. препод., (Полтава, 5–7 февр. 1991 г.). – Полтава, 1991. – С. 85–90.
 30. Литвиненко Н. С. Основы развития коммуникативной культуры личности / Н. С. Литвиненко, А. С. Смоленко // Мова в системі початкового навчання : тези респ. наук.-практ. конф., (Полтава, 12–14 листоп. 1991 р.). – Полтава, 1991. – С. 76–78.
 31. Литвиненко Н. С. Традиция массовых праздников как средство активизации профессиональной подготовки студентов

- педвузов / Н. С. Литвиненко, С. Н. Трипольская // Проблемы освоения театральной педагогики в профессионально-педагогической подготовке будущего учителя : материалы Всесоюз. науч.-практ. конф. – Полтава, 1991. – С. 368–370.
32. Литвиненко Н. С. Факультет, його проблеми і пошуки / Н. С. Литвиненко // Початкова школа. – 1991. – № 11. – С. 3–5.
33. Трипольська С. М. Шляхи підвищення інтенсивності навчальної діяльності студентів з підвищеною здатністю до навчання / С. М. Трипольська, Н. С. Литвиненко // Психолого-педагогічна підготовка у вузі / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1992. – С. 164–166.
34. Литвиненко Н. С. Організація навчального процесу обдарованих студентів у педагогічному вузі / Н. С. Литвиненко, С. Н. Трипольська // Розбудова національної початкової школи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (Полтава, 11–13 трав. 1993 р.) / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 231–233.
35. Литвиненко Н. С. Оцінки якості педагогічних програм / Н. С. Литвиненко, В. Д. Василенко // Теоретико-методичні основи формування громадянина України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава, 1993. – С. 17–19.
36. Литвиненко Н. С. Педагогический факультет Полтавского государственного педагогического института им. В. Г. Короленко / Н. С. Литвиненко, В. Д. Василенко // Актуальные проблемы начальной школы : междунар. сб. науч.-метод. ст. / Полтав. гос. пед. ин-т имени В. Г. Короленка, Великотырновский ун-т. – Полтава, 1994. – С. 21–27.
37. Литвиненко Н. С. Формування суспільної активності сільських школярів / Н. С. Литвиненко // Проблеми сільських навчально-виховних закладів : тези Всеукр. наук.-практ. конф., 18–21 квіт. 1994 р. / М-во освіти України, АПН України, Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. – С. 80–81.
38. Литвиненко Н. С. Из опыта работы западной высшей школы с одаренными детьми / Н. С. Литвиненко, С. Н. Трипольська // Обдаровані діти: виявлення, діагностика, розвиток : матеріали міжнар. сем., (Полтава, 9–10 лют. 1995 р.) / Міжнар. мака-

- ренківська асоціація, Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 150–152.
39. Литвиненко Н. С. Естетизація навчально-виховного процесу – стародавня традиція українських слов'ян / Н. С. Литвиненко, Л. О. Хомич, О. С. Чернова // Слов'янська культура: здобутки і втрати : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 14–16 трав. 1996 р.) : ч 2 ч. / Ін-т мовознавства, Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка, “Слов'янський клуб”. – Полтава, 1996. – Ч. 2. – С. 399–402. – (Екслібрис В. Пашенка).
40. Литвиненко Н. С. Факультет напередодні свого двадцятиріччя / Н. С. Литвиненко, В. Д. Василенко // Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу в початкових класах та дошкільних закладах : зб. ст. за матеріалами міжвузів. наук.-практ. конф., (Полтава, квіт. 1996 р.) / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1996. – Ч. I. – С. 9–13.
41. Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу в початкових класах та дошкільних закладах : зб. ст. за матеріалами міжвузів. наук.-практ. конф., (Полтава, квіт. 1996 р.) : у 2 ч. / відпов. ред.: О. С. Чернова, Н. С. Литвиненко. – Полтава : ПДПІ імені В. Г. Короленка, 1996 – . –
Ч. 1. – 173 с.
Ч. 2. – 138 с.
42. Литвиненко Н. С. Сутність диференціації навчання в сучасних концепціях / Н. С. Литвиненко // Наукові записки психолого-педагогічного факультету : зб. наук. праць / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1997. – Ч. III. – С. 3–9.
43. Литвиненко Н. С. Формування ідеального педагога як мета підготовки вчителя / Н. С. Литвиненко, І. М. Литвиненко // Наукові записки психолого-педагогічного факультету : зб. наук. праць / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1998. – С. 131–133.

Відомості про Н. С. Литвиненко

1. Год Б. В. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: історія і сучасність / Б. В. Год, О. П. Єрмак, П. В. Киридон. – Полтава, 2009. – 194 с.
2. Лобурець В. Є. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка : нарис історії. – Полтава : Полтава, 1994. – 24 с.
3. Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка : проспект. – Полтава, 1990. – 20 с.
Подано інформацію про декана факультету підготовки вчителів початкових класів доцента Н. С. Литвиненко (С. 7–8).
4. Подих столітньої історії : Полтавський педагогічний університет / ред.: М. І. Степаненко, Л. М. Кравченко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 216 с.
5. Психолого-педагогічний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історична, організаційно-педагогічна і науково-методична ретроспектива / авт. кол. Н. Д. Карапузова, В. І. Березан, Т. О. Благова та ін. – Полтава : Дивосвіт, 2014. – 452 с. – Бібліогр.: С. 375–450 (1085 назв).
6. Столітня історія Полтавського педагогічного університету / за ред.: М. І. Степаненка, Л. М. Кравченко ; передм.: Б. І. Олійника, М. І. Степаненка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 274 с. : іл., кольор. фото. – Бібліогр.: С. 265–272 (136 назв).
7. Хомич Л. О. Продовжувач учительської династії (Нінель Степанівна Литвиненко) / Л. О. Хомич // Історія Полтавського педагогічного університету в особах: (на посвяту 90-річчя заснування навч. закл.) / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 100–103.

Зміст

Від упорядників	5
Слово про педагога, ученого, керівника Н. С. Литвиненко	7
Микола Степаненко. Декан “факультету доброти”	8
Наталія Карапузова. Нінель Степанівна Литвиненко як педагогічна персоналія	10
Життєвий поступ Нінель Степанівни Литвиненко (4.11.1932 – 6.09.2014 рр.)	13
Постать Н. С. Литвиненко у світлинах	23
Пам’яті Учителя	43
Показчик друкованих праць Н. С. Литвиненко	103

Наукове видання

*Нінель Степанівна
Литвиненко*

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ
ПОКАЖЧИК

Відповідальний редактор *Н.Д. Карапузова*
Літературні редактори *О. О. Григор'єва, О. Ю. Тупиця*
Бібліографічний редактор *В. В. Орехова*
Художньо-технічний редактор *О. В. Макасова*
Комп'ютерна верстка і дизайн *О. М. Нарижна*
Дизайн обкладинки *О. М. Нарижна, Т. В. Батієвська*
Комп'ютерний набір *Л.В. Кононенко, В. І. Березан*
Коректор *О. Ю. Тупиця*

Підписано до друку 10.07.2015 р. Формат 60х84/16.
Гарнітура Constantia. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 6,51. Обл.-вид. арк. 4,3.
Наклад 50. прим. Зам. № 1511.

Віддруковано в ПНПУ імені В. Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003

Свідectтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру серія ДК № 3817 від 01.07.2010 р.